

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра педагогіки та методики технологічної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Савченко Л.О.

«___» _____ 2021 р.

Реєстраційний № _____

«___» _____ 2021р.

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА УРОКАХ
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ У 5-9 КЛАСАХ

Кваліфікаційна робота студентки
групи ТОКМОм-16
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 014.10 Середня освіта
(Трудове навчання та технології)
Крючкової Світлани Сергіївни

Керівник д. пед. наук, доцент
Кучер С.Л.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
_____ (підпис)(прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, _____,
розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ	
1.1. Нормативні та психолого-педагогічні засади впровадження інклюзивної освіти в Україні та за кордоном	7
1.2. Стан проблеми організації інклюзивного простору в закладах загальної середньої освіти	12
Висновки до розділу 1	18
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ	
2.1. Педагогічні умови впровадження інклюзії на уроках трудового навчання.....	20
2.2. Методика організації інклюзивного середовища у закладах загальної середньої освіти для учнів з ООП	29
2.3. Методичні рекомендації щодо забезпечення інклюзивного навчання на уроках трудового навчання розділу «Основи проєктування, матеріалознавства та технології обробки»	33
Висновки до розділу 2	49
РОЗДІЛ 3. АПРОБАЦІЯ МЕТОДИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ	
3.1. Експериментальне дослідження ефективності запропонованої методики	
3.2. Аналіз результатів дослідження	65
Висновки до розділу 3	69
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ	81

ВСТУП

Актуальність дослідження. Інклюзивне навчання в українських школах тільки почала своє впровадження в освіті. Кожна дитина унікальна та неперевершена, вона наділена природними здібностями та талантами. Завдання Нової української школи — допомагати в розкритті та розвитку талантів кожної дитини, а також дітей з особливими освітніми потребами (ООП), які залучені в освітній процес завдяки створенню інклюзивних класів в закладах загальної середньої освіти. Процедура впровадження інклюзивного навчання має інноваційний і творчий характер, оскільки пов'язаний із постійним пошуком нових та ефективних способів організації навчання з урахуванням особливостей освітніх потреб його учасників.

Зараз велике значення набуває інтеграція людей з обмеженими можливостями здоров'я у повсякденне життя суспільства, що багато в чому обумовлено неприпустимістю поділу соціуму за ознаками.

Вивчення історії розвитку інклюзивних практик у системі освіти дозволяє зробити цей процес ефективним, заснованим на індивідуальному підході до кожного учня.

Накопичений у загальноосвітніх закладах освіти досвід організації навчально-виховної діяльності, що включає взаємодію з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я, ґрунтується на історико-педагогічному вивченні становлення та розвитку інклюзивної освіти, яка стала реалізовуватися вже у першій половині ХХ століття, коли виникла сама ідея спільного навчання. Питаннями такого напрямку займалися науковці та практики Г.Г. Цвєткова, Н.Г. Пахомова, М.К. Шеремет, К.Л. Крутій. Нині набула поширення так звана «інклюзія без кордонів», що передбачає впровадження спільного навчання та ґрунтується на Порядку організації інклюзивного навчання в ЗЗСО (постанова Кабміну 2011 року № 872 зі змінами в постанові від 9 серпня 2017 року №578) з роз'ясненнями, про повноваження керівників ЗЗСО, а також прийняття заяв батьків. Де вказується про підтримку відповідного виконавчого органу освіти в

організації кабінету з інклюзивним навчанням та створення відповідного освітнього середовища, забезпечує матеріально-технічну базу, підбір персоналу. Керівник організовує забезпечення доступу до будівлі школи без перешкод, матеріально-технічне забезпечення за кошти освітнього навчального закладу. Лист МОН від 5 квітня 2019 року №1/9-223 “Щодо забезпечення доступності закладів освіти для осіб з ООП”, де зазначено, що ЗЗСО повинно бути доступним та підлаштованим для всіх категорій дітей. Стосовно Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з ООП (постанова Кабміну від 14 лютого 2017 року №88) зазначено про відшкодування фінансових витрат на матеріали та засоби, для проведення корекційних занять.

Вивчення розвитку інклюзивних практик в історії загальної освіти сприяє ефективній організації психолого-педагогічної допомоги та підтримки у процесі супроводу дітей з обмеженими особливостями здоров'я у засвоєнні освітньої програми, що передбачає також підвищення професійної компетентності педагогів. Водночас практики зауважують такі проблеми в інклюзивній освіті: відсутність гнучких освітніх стандартів; невідповідність навчальних планів та змісту навчання в закладах освіти для дітей з особливими освітніми потребами; відсутність професійної підготовки педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу, незнання основ корекційної педагогіки та спеціальної психології; відсутність у педагогів загальноосвітніх шкіл поняття про методики та технології організації освітнього та корекційного процесу, особливості психофізичного розвитку дітей з ООП тощо.

Для успішного розвитку інклюзивної освіти необхідно створити модель психолого-педагогічного супроводу, де на кожному освітньому ступені буде надана необхідна допомога фахівцями. Головне завдання – виявити індивідуальні позитивні особливості у кожному учні, зафіксувати його вміння, набуті за певний час, намітити можливу найближчу зону та перспективу вдосконалення набутих навичок та умінь та якнайбільше розширити його функціональні можливості.

Таким чином, в сучасному освітньому середовищі в практиці навчання дітей з ООП у загальноосвітніх школах проявляються деякі неузгодженості між:

- збільшенням кількості у загальноосвітніх школах дітей з ООП та відсутністю належного освітнього середовища, що забезпечує їх спільне навчання зі звичайними дітьми; індивідуальний підхід до дитини з ООП;

- зверненням батьківської громадськості щодо впровадження інклюзивного підходу в освіті та усунення недоліків умов її реалізації.

Необхідність розв'язання зазначених суперечностей спонукала нас до обрання теми кваліфікаційного дослідження: «Методика організації інклюзивного освітнього середовища на уроках трудового навчання у 5-9 класах», оскільки саме середньої ланки освіти торкається перехід у 2022 році на засади НУШ.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити методичні рекомендації щодо організації інклюзивного освітнього середовища на уроках трудового навчання у закладах освіти.

Виходячи з мети, нами було поставлено наступні **завдання дослідження:**

- вивчити нормативні засади і практику впровадження інклюзивної освіти в Україні та за кордоном;

- розглянути сутність понять, пов'язаних з організацією інклюзивної освіти, а саме: інклюзивне освітнє середовище, діти з ООП, індивідуальна освітня траєкторія;

- проаналізувати та визначити можливість впровадження інклюзивного освітнього середовища на уроках трудового навчання;

- розробити та експериментально перевірити ефективність методичних рекомендацій щодо організації інклюзивного освітнього середовища на уроках трудового навчання (на прикладі розділу «Основи проектування, матеріалознавства та технології обробки»).

Предмет дослідження: організація освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти.

Об'єкт дослідження: організація інклюзивного освітнього середовища на уроках трудового навчання.

Методи дослідження. Достовірність наукового дослідження підтверджується обраними науковими методами, а саме: аналіз літературних джерел, законодавчих та нормативних актів з проблеми організації інклюзивної освіти; педагогічний експеримент як метод виявлення ефективності розробленої методики організації інклюзивного освітнього середовища на уроках трудового навчання, що передбачав констатувальний та формувальний етапи; анкетування, тестування, методи оцінки навчальних досягнень учнів; методи кількісного та статистичного аналізу.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що розроблені нами методичні рекомендації з організації інклюзивного освітнього середовища на уроках трудового навчання може бути використана учителями технологій та трудового навчання для ефективної реалізації навчання учнів з ООП за індивідуальною траєкторією. Також методичні рекомендації можуть бути корисними в організації гурткової роботи різних напрямів.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи здійснювалася на конференціях: II Всеукраїнській конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених в освіті *«Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості»*, Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, 18 листопада 2021 р.; II міжнародній студентській науковій конференції *«Пріоритетні напрямки та вектори розвитку світової науки»*, Молодіжна наукова ліга, Дрогобич, 19 листопада 2021 р.

Структура й обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів та висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг - 91 сторінка, з них основної частини – 72.

РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

1.1. Нормативні та психолого-педагогічні засади впровадження інклюзивної освіти в Україні та за кордоном.

Розвиток інклюзивної освіти в законодавстві України, що регулює правовий статус дітей з особливими вадами розвитку, обмеженими можливостями здоров'я та дітей інвалідів у сфері освіти, визначається культурними цінностями та соціальними аспектами. Побудова правових підходів залежить від розуміння природи обмежень у здоров'ї та інвалідності дітей, які будуть залучені в загальноосвітньому навчальному закладі.

Нині інклюзивне навчання є одним із актуальних аспектів прогресивного розвитку сучасної української школи. Інклюзивне навчання передбачає активну участь дітей з особливими освітніми потребами у навчальному процесі, не розподіляючи учнів за особливостями розвитку. здійснюється матеріальне забезпечення освітніх закладів за потребами учнів та їхньої різнобічної підтримки на всіх етапах освітнього процесу, зокрема матеріалами для уроків з трудового навчання. Включення інклюзивної системи в навчальні заклади активно поширюється та регулюється державою на законодавчому рівні, хоча нині перебуває лише на стадії впровадження. При вивченні успішного досвіду інших країн у цьому напрямі слід враховувати особливості вже створеної національної системи освіти в Україні.

Ще у 1994 році Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури Міністерство освіти і науки Іспанії прийняли Саламанську декларацію направлена на осіб з особливими освітніми потребами [22]. Саме у Вступі цього документу подано визначення терміну **«особливі освітні потреби»**, який «стосується усіх таких дітей та молоді, потреби яких залежать від різних видів особливих освітніх потреб або труднощів, пов'язаних з навчанням. Багато дітей стикаються із труднощами у навчанні і, отже, мають спеціальні освітні потреби на деяких етапах свого навчання у школі». Там само визначено, що «школи

повинні приймати всіх дітей, незважаючи на їх фізичні, інтелектуальні, соціальні, емоційні, мовленнєві або інші особливості. До них належать діти з ООП, безпритульні та діти, які працюють, діти з віддалених районів або вихідців із кочового населення, діти, які належать до мовних, етнічних або культурних меншин та діти інших, менш сприятливих або маргіналізованих районів чи груп населення.» [61]

Нормативні аспекти запровадження принципів інклюзії у школі визначено змінами у Закон України «Про освіту» 2019 року. [13] Там зазначено, що «Особа з особливими освітніми потребами - це особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення права на освіту, сприяння розвитку особистості, поліпшення стану здоров'я та якості життя, підвищення рівня участі у житті громади.» [46] Водночас, у статті 23-1 згідно з Законом встановлено, що «інклюзивне навчання - це система освітніх послуг, що забезпечує реалізацію права на освіту осіб з особливими освітніми потребами, а також їх соціалізацію та інтеграцію в суспільство. Психолого-педагогічна, корекційно-розвиткова та інша допомога особам з особливими освітніми потребами в системі освіти надається у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, з урахуванням їхніх потреб, визначених в індивідуальній програмі розвитку особи з особливими освітніми потребами.

Процес інтеграції дітей з ООП в інклюзивні школи супроводжується такими змінами в організації:

- Гнучкість навчального плану
- Автономність і відповідальність управління школою
- Впровадження наукових досліджень та інновацій в практику [46].

Впровадження інклюзивної освіти в закладах освіти відбувається поступово . Потрібні значні зміни та матеріальні вкладення. Недостатнє фінансування закладів освіти та кваліфікованих педагогів, є однією з проблем для повноцінного впровадження інклюзії в освіті. Перший крок до розвитку інклюзивної освіти в першу чергу є формування інклюзивної культури —

свідомості педагогів та працівників школи, що відбувається на розумінні загальних принципів впровадження, підтримки інклюзивних цінностей, глибокому усвідомленні усіх залучених в інклюзивному процесі та моральної підготовки до наставництва. Кожен вчитель повинен в першу чергу поставити себе на місце учнів, бачити в учнях їх особливості та перспективи, правильно будувати взаємодію та культуру спілкування між ровесниками різних кіл спілкування. [43]

Навчання дітей з вадами розвитку у загальноосвітньому закладі разом з іншими дітьми – організаційно складне завдання. В першу чергу вимагає створення комфортного середовища, сприятливого для вільного перебування учнів з особливими потребами на території освітньої установи та їх адаптації до нового оточення. Важливою є також відсутність будь-яких бар'єрів (фізичних, ментальних, інформаційних) у навчальному просторі.

Для впровадження інклюзивного середовища у школі має бути забезпечено архітектурної безбар'єрності такі як пандуси, ліфти, пристосування в туалетах, та вдале підібране оформлення навчальних кабінетів. У багатьох школах України вже модернізовано навчальні кабінети, які розподілено на функціональні зони, що дозволяють учням змінювати вид діяльності, забезпечувати сприятливі умови для стабільного емоційного стану. Такий спосіб організації інтерактивного простору з наявністю спеціального обладнання для інтелектуального, творчого та фізичного розвитку. По-перше, потрібно модернізувати шкільну програму до специфіки потреб усіх учасників навчального процесу.

У законодавстві України вже прописані норми наповнюваності класів – до 30 учнів, серед яких не більше трьох дітей з особливими освітніми потребами, у деяких випадках – не більше двох. Діти з особливостями розвитку сприймають навчальний матеріал не так ефективно, як решта учнів, слабо засвоюють вміння та навички. Організація навчального процесу має бути скоригованою, щоб сприяти кращому засвоєнню матеріалу для таких дітей та не завдати шкоди в засвоєнні навчального матеріалу іншим учням. Наприклад, необхідно переглянути тривалість уроків, враховувати підвищену втомлюваність. Офіційно

в закладах освіти ввели додаткову посаду асистент вчителя, це необхідна умова існування інклюзивних класів. Асистент вчителя допомагає учням з ООП адаптуватися до нового середовища, а вчителю-предметнику приділити увагу всім учням.

Під час впровадження інклюзивної освіти в школах педагоги наголошують на появі проблем, серед яких недостатнє матеріально-технічне і навчальне оснащення кабінетів, нестача кваліфікованих кадрів, що допомагатимуть вчителю в роботі з інклюзивними класами, труднощі в організації загальнодоступного освітнього середовища. Відсутність якісного спеціалізованого обладнання для навчання, корекції, терапії – причому не лише в кабінетах, а й на українському ринку шкільних товарів. Батькам особливих дітей часто доводилося замовляти навчальне обладнання за власні кошти.

Проблемою впровадження інклюзивної освіти в Україні стала відсутність спеціального обладнання та нестача кваліфікованих кадрів. Вчителі-дефектологи, реабілітологи, психологи, логопеди, помічники в інклюзивних класах вважаються основним забраклим елементом впровадження. У невеликих населених пунктах та селах найбільше відчувається нестача спеціалістів. Основна причина фінансова - дуже низька заробітна плата таких спеціалістів у школі, також і недостатній рівень підготовки спеціалістів.

Безбар'єрний простір для інклюзивної освіти неможливий без розвитку інклюзивного суспільства. Навіть у спеціально облаштований кабінет учень повинен потрапити: вийти з дому, спуститися сходами, проїхатись у транспорті, зайти до школи. Головною перешкодою в школі для створення інклюзивних класів нерідко стають батьки здорових дітей.

Для повноцінного розвитку учні з особливими потребами мають реалізуватися як особистість, професіонал, стати корисним навчитись взаємодіяти в суспільстві. Інклюзивна освіта потрібна не лише для тих, хто має особливі потреби. Інші діти теж навчаються з дитинства взаємодіяти з різними типами людей, уважно ставитись до їхніх потреб та правильно на них реагувати, не робити відмінностей. Суспільство у якому інклюзія – звичне та повсякденне

буття, це гармонійне, здорове, толерантне, щире та відповідальне суспільство.

МОН України створено перелік обов'язкового обладнання для інклюзивних шкіл [41]. Матеріальний та методичний перелік постійно доповнюється, удосконалюється та адаптується до нових потреб. Відбувається реформування освіти у напрямку поширення інклюзивної освіти, це виражається багатьма змінами в законодавстві України, практичною діяльністю освітніх закладів та узгоджується з основними міжнародними документами у сфері забезпечення прав дітей, особливо зі статтею 24 «Освіта» Конвенції ООН «Про права осіб з інвалідністю» [22].

ЮНЕСКО кваліфікує інклюзивну освіту як процес, направлений на впровадження різноманітних потреб усіх учнів шляхом розширення їхньої участі в навчанні, культурній діяльності та житті суспільства, а також неможливості виключення з неї та зменшення обсягу соціальної ізоляції в межах системи освіти. Це проявляється в підходах до навчання, загальна концепція якого полягає в охопленні загальною освітою всіх дітей вікової групи, для чого мінімізується відокремлення закладів спеціальної освіти. Обов'язок держави полягає в забезпеченні освіти для всіх дітей. Проаналізувавши наукову літературу з проблематики, можна стверджувати, що можливості здобуття освіти дітей з особливими потребами на загальних засадах перебуває в центрі уваги багатьох вітчизняних та закордонних учених: І. Білозерської, Н. Заєркової, А. Колупаєвої, Ю. Найди, Н. Софій, О. Таранченко, А. Трейтяк та ін. [30]

Отже, впровадження інклюзивної освіти в Україні, дуже відрізняється від закордонних методів. Успішність реалізації цих впроваджень залежить не лише від держави, а й від позиції суспільства по відношенню до осіб з обмеженими можливостями взагалі та до освіти цих дітей-інвалідів, зокрема. Ідея спільного навчання та виховання дітей-інвалідів та здорових дітей зустрічає заперечення з посиленнями на відсутність умов їх здійснення: матеріальних, організаційних, фінансових, менталітету населення та педагогічних працівників.

1.2. Стан проблеми організації інклюзивного простору в закладах загальної середньої освіти

Оновлення освітнього процесу в закладі середньої освіти насамперед вимагає організаційних втручань. Вимоги до змін в освітньому середовищі виокремлені в працях вчених та дослідників, які згодом були використані в написанні не лише методичних рекомендацій, а й затвердили на рівні законів.

Хоча ідеї втілення інклюзивного середовища в середній освіті закладені у нормативні документи нашої держави переважно починаючи від 2017 року, необхідно зазначити, що інклюзія як поняття з'явилося в дослідженнях освіти набагато раніше. Про це свідчать публікації науковців і практиків В.І. Бондаря, В.В. Засенко [8].

Цікавим видається еволюція інклюзивності у суспільстві на прикладі країн Європи. Історією розвитку навчання дітей з ООП займалися такі науковці, як А.Г. Басова, А.І. Дячков, А.Д. Добрава, Х.С. Замський, Н.М. Малофєєв, В.І. Селіверстов, Л.М. Шипіцина, Н.Д. Ярмаченко. В наслідок чого було виділено та систематизовано п'ять періодів розвитку інклюзії залежно від соціокультурних умов життя та зміни ставлення держави до таких людей.

Перший період характеризується зміною агресії та нетерпимості до осіб з обмеженими можливостями здоров'я на потребу піклуватися про них. У Західній Європі цей період тривав з IX-VIII ст. до н.е. до початку XII ст. В Україні до осіб з інвалідністю ставилися співчутливо, тому київські князі легко перейняли досвід Європи. На жаль, феодалізм, століття ярма, в тяжкий період призвів до зниження національних традицій благодійності [39].

Другий період – від усвідомлення необхідності піклування осіб з обмеженими можливостями здоров'я до усвідомлення можливості навчання глухих та сліпих дітей. У Західній Європі цей період тривав з XII ст. остаточно XVIII ст., на територіях прилеглих до України із 1706 по 1806 років [4]. Зміна ставлення до осіб з ООП була пов'язана з епохою Відродження, «великою церковною революцією», урбанізацією, Великою Французькою революцією.

Третій період – проходив від усвідомлення не тільки можливості, а й доцільності навчання дітей із вадами здоров'я. У Західній Європі у цей період (кінець XVIII початок XX ст.) відкрилися спеціальні навчальні заклади, було прийнято закон про обов'язкове початкове навчання. У Європі навчання та лікування дітей з ООП здійснювалося за такими напрямками: християнсько-благодійне (притулок, богадільня, будинок піклування), лікувально-педагогічне (спеціальне відділення при лікарні, школа-санаторій), педагогічне (школа, дитячий садок, колонія). У цей період (1806 – 1930) був розірваний двома революціями. Постанова ЦК ВКП(б) «Про загальне навчання» (1930) поширилося на дітей з ООП, як спільний норматив навчання, внаслідок чого відбулася диференціація цих дітей на «навчених» і «ненавчених» [40].

Четвертий період характеризується тим, що здебільшого західноєвропейські країни (початок XX ст. – 70-ті рр. XX) та на Київщині (1930 – 1991 р. створили систему спеціальної освіти. Друга світова війна призвела до об'єднання держав на основі Декларації прав людини ООН (1948) та відбулося прийняття нового світорозуміння: усі люди рівні, тому спецшколи визнаються сегрегаційними установами, а система спеціальної освіти – дискримінаційна. [35]

П'ятий період – період інтегрованого навчання: у Західній Європі з 1971 - 1975 по 90-ті роки, в Україні з 1991 по 2000 рік. Обґрунтовується сукупність педагогічних умов інтегрованого навчання як спільного навчання дітей, які мають фізичні та (або) психічні недоліки, та звичайних дітей з використанням спеціальних засобів та методів та за участю педагогів – фахівців (К. Ван Рейсвейк, Р.П. Дименштейн, Н.М. Малофєєв, Л.М. Шипіцина, Н.Д. Шматко). В Європі (Кіпр, Данія, Ісландія, Нідерланди, Норвегія, Іспанія, Швеція та Великобританія) було виділено такі типи інтеграції: сегрегація (процес навчання відбувається в окремих спеціальних класах у загальноосвітніх школах), соціальна інтеграція (процес навчання дітей з ООП відбувається в окремих класах із включенням їх до загальношкільних заходів) та інтеграція на рівні навчальних планів – процес навчання відбувається у масових класах з

корекційними заняттями після уроків. В Україні цей етап реалізовується, як комбінована модель інтеграції, за якої діти з рівнем психофізичного розвитку, близьким до вікової норми, навчаються у звичайних класах, отримуючи допомогу вчителя дефектолога. Часткова інтеграція, коли діти з ООП впливаються у навчальні класи лише у другій половині дня. Тимчасова інтеграція, за якої діти інтегрованого класу поєднуються зі здоровими дітьми лише на виховних заходах. Повна інтеграція для дітей із сенсорними порушеннями, які за рівнем психофізичного розвитку відповідають віковій нормі [5].

У 2017 році в Україні запускається експериментальний освітній процес, в освіті починають з'являтися нові поняття як НУШ – Нова Українська Школа, інтеграція, інклюзивна освіта, освітнє середовище, проходить повна модернізація закладів освіти. З'являються нові освітні програми, методики, засоби, нові підходи до навчання.

З 2017 року початкова ланка середньої освіти розпочала фінансуватися бюджетними установами міста, отримує нове обладнання, парти, мультимедійні дошки, наочні матеріали, LEGO. Вчителів забезпечують особистою технікою (ноутбуки, принтери, обладнання для досліджень, методичні посібники для роботи в умовах НУШ). Для вчителів було розроблено багато курсів для підвищення кваліфікації в нових умовах навчання за програмою НУШ (ЕдЕра, Прометеус, Всеосвіта, ВШО). Створюється освітнє навчальне середовище НУШ, куточки відпочинку та зміни діяльності, спеціально розраховане на учнів будь-якої вікової категорії та рівня розвитку, в тому числі учнів з вадами розвитку.

Найголовніша проблема в тому, що це все дотепер предметні кабінети та навчальні майстерні особливо не модернізувалися. У 2022-2023 навчальному році програма НУШ перетне ланку початкової освіти та перейде до середньої школи 5-9 класів. У другій половині 2021 року, держава почала навчати, перекваліфікувати, підвищувати майстерність вчителів до нової програми НУШ середньої ланки освіти, вводити нові посади такі як «асистент вчителя». Інклюзивна освіта в українських школах лише у стані впровадження і для

вчителів з трудового навчання та технології – це також іспит. Виникають такі проблеми та питання:

- Як організувати навчальне інклюзивне середовище в кабінеті трудового навчання?;
- Як забезпечити психолого-педагогічний супровід учнів з ООП, організувати роботу на уроках трудового навчання?;
- Створення корекційно-розвиткові заняття, конспекти, методичні напрацювання, навчальні плани для учнів з вадами здоров'я?;
- Які критерії оцінювання та час проведення заняття?;
- Матеріально-технічне забезпечення, розташування та доступність закладу освіти та до кабінету трудового навчання?.

Матеріальне забезпечення навчальних кабінетів з трудового навчання та створення умов для учнів з особливими освітніми потребами в закладах освіти міста Кривого Рогу, згідно інформації з офіційного сайту Криворізької міської ради та районних управлінь, є незадовільним, кошти на модернізацію міських шкіл майже не виділяються, враховують благодійні внески [28].

Рис. 1 Інклюзивне забезпечення кабінетів трудового навчання.

В даний час, у Кривому Розі 101 тисяча дітей віком від 2 до 18 років, з них

18% - з особливими потребами, а це 18 284 дитини. За останні три роки відсоток дітей, які потребують особливих освітніх потреб, залишається не змінним.

Визначено основні 3 центри з розвитку інклюзивної форми навчання в м. Кривий Ріг:

- Інклюзивно-ресурсний центр №1 (Саксаганський район);
- Комунальний заклад "Багатопрофільний навчально-реабілітаційний центр "Довіра" Криворізької міської ради;
- Комунальний заклад освіти Криворізька спеціальна школа «Натхнення»;
- в 46 школах відкриті інклюзивні класи, в яких навчається 264 учня з вадами здоров'я.

Ресурсні центри та комунальні заклади, виконуючи вироблені на спільних нарадах рішення, здійснили низку заходів які працюють у формі інклюзії: Це:

1. Проведення спільних нарад та складання плану спільної діяльності.
2. Проведення семінарів:
 - а) за специфікою роботи з дітьми, які мають порушення слуху, зору, ДЦП, в умовах ДНЗ та в умовах шкіл;
 - б) за особливостями пізнавальної, емоційної сфер, за особливостями комунікації, за специфічними особливостями цих дітей;
 - в) з формування у педагогів установок та норм толерантного поведінки;
 - г) щодо організації уроку в інклюзивному класі; з психолого-педагогічного супроводу учнів із порушеннями у загальноосвітній школі та інших.
3. Організація агітаційних батьківських зборів та інформаційно-просвітницька робота з батьками дітей з ОВЗ.
4. Проведення спільних заходів щодо ознайомлення з умовами школи, створення спеціально організованого середовища
5. Підготовка до роботи психолого-медико-педагогічної комісії ресурсних центрів з метою виявлення за своєю спеціалізацією дітей з видом порушень (слуху, зору, ДЦП) та проведення їх комплексного обстеження та підготовки рекомендацій щодо надання їм психолого-медико-педагогічної допомоги та організації їх навчання та виховання в установах, що працюють за інклюзивною

формою навчання.

Для підвищення про інформованості батьків про освітні заклади, пристосовані для потреб інвалідів, розроблена та розміщена на сайті Департаменту освіти інтерактивна картка, на якій представлені всі заклади освіти із зазначенням наявних пристроїв.

Останнім часом певна частина батьків виявляє бажання щодо навчання та виховання дітей-інвалідів та дітей з обмеженими можливостями здоров'я у загальноосвітніх установах.

Інклюзивна форма навчання, корекції та розвитку дітей-інвалідів, спосіб їх адаптації та реабілітації, затребувані та виправдовують себе. Однак для закріплення та розвитку інклюзивної освіти, навчання з використанням дистанційних технологій потрібна відповідна законодавча база. Сьогодні такого єдиного правового акту немає.[6]

Після проведення моніторингу було виявлено рівень забезпеченості закладів освіти в Україні, який свідчить, що на сьогодні не всі заклади освіти готові приймати у свої стіни дітей з ООП і це основна проблема впровадження інклюзивного навчання.

Висновки до першого розділу

Зазначимо, що на сьогоднішній день в Україні спостерігається недостатня опрацьованість законодавства у тій його частині, яка стосується інтеграції дітей з інвалідністю у суспільне життя та фінансування, облаштування закладів освіти, що свідчить про неготовність державних інститутів до розповсюдженої реалізації та практики інклюзії. Однак, ми змогли побачити, що фрагментарно, практика інклюзивного навчання вже діє в деяких областях України, Це свідчить про готовність певної частини суспільства до впровадження у практику інклюзії, прийняття в соціальне коло учнів, а з часом і професійних робітників з вадами здоров'я.

В закладах освіти проходить повна або часткова модернізація навчальних кабінетів. Цей висновок підтверджують дані, проведеного нами дослідження готовності кабінетів трудового навчання в загальноосвітніх закладах, які у більшості випадків підтримують реалізацію практики інклюзії. Така ж ситуація спостерігалася в інших країнах світу, багато хто з них проходили у своєму розвитку подібний період. Внаслідок чого можна констатувати, що система, корекційної освіти дітей з інвалідністю перебуває на порозі неминучих змін та прийняття відповідних законів – справа часу.

Завдяки розглянутому досвіду різних країн в різні періоди ми можемо зробити висновок, що освітню систему України необхідно закріпити в системі нормативно-правових актів на високому рівні поняття інклюзивного навчання. Виявляється нагальна потреба прийняти систему правил та інструкцій, що регламентують механізм реалізації інклюзивного навчання на практиці (у тому числі механізм створення додаткових умов) стосовно кожної групи обмежень залежно від характеру та ступеня інвалідності, розробити систему інструкцій для психологомедико-педагогічних комісій та для бюро медико-соціальної експертизи, які розробляють індивідуальну програму реабілітації дитини з інвалідністю, відповідно до якої фахівці даних структур могли запропонувати конкретні та чіткі рекомендації про місце навчання дитини з порушеннями -

загальноосвітня чи корекційна школа, аби батькам дітей з інвалідністю не доводилося відстоювати своє право на здобуття їх дитиною освіти в будь-якій середній загальноосвітній установі (наданій законом про освіту) через суд.

Законодавчо закріплено термін "дитина зі спеціальними (особливими) освітніми потребами", який є значно більш точним і чуйним до дитини (діти з тими самими порушеннями можуть відчувати різні проблеми у навчанні). Розробляється порядок функціонування центрів допомоги дітям з порушеннями розвитку у питаннях здобуття освіти у загальноосвітній школі.

Нами виявлено, що дітям та їх вчителям спеціальні центри мають надавати індивідуальну, технічну та інформаційну допомогу, яку вони не можуть отримати у загальних умовах. З'ясовано, що особливості організації освітньої діяльності для учнів з обмеженнями та вадами здоров'я визначаються органами виконавчої влади, що здійснює функції в регулюванні відносин між школа-батьки, вчитель-учень та органами нормативно-правового регулювання у сфері освіти, політики людини та нормативно-правового регулювання у сфері соціального захисту населення. Але і батьки, поряд з можливістю вибору закладу освіти, повинні мати доступ для формування та оцінки створених додаткових умов для дітей з ООП.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

2.1. Педагогічні умови впровадження інклюзії на уроках трудового навчання

Творчі здібності закладені в кожній людині від народження. Але необхідні умови для розкриття творчих здібностей та можливостей самоактуалізації, які допомагають дитині самовиражатися. Для створення відповідних умов розвитку творчості, не враховуючи допомогу вчителя та участь батьків Дж. Сміт відносить фізичні, психологічні, інтелектуальні, соціально-емоційні критерії. А саме:

- розв'язання поставлених творчих та різнобічних завдань
- наявність обладнання та матеріалів для творчості
- формування внутрішньої свободи, заохочення в починаннях, створення атмосфери безпеки
- підтримки інтересів [27].

Статистичні зміни даних останніх років доводять, що якість знань у школах України постійно змінюється, збільшується кількість дітей, що беруть участь в інклюзивному навчанні. І цьому є пояснення: по-перше, з'явилося величезна кількість шкідливих факторів (екологічний стан, продукти харчування, соціальний спосіб життя батьків та ін.), що підсилюють прояв захворюваності у дітей; по-друге, шкільна освітня програма з року в рік стає більш ускладненою і непосильною для деяких учнів. У зв'язку із збільшенням кількості дітей з різним ступенем прояву затримки психічного розвитку, гостро встає питання створення ефективної кваліфікованої педагогічної допомоги для цієї категорії дітей.

Для людей з особливими освітніми потребами повинні враховуватись певні умови, без яких навчання буде становитиме значні труднощі. Одне з найважливіших і, на жаль, часто не дотримуваною умовою є ергономічно продумане середовище.

Термін «доступне» або «безбар'єрне» середовище згадується у багатьох

законодавчих актах. Цей термін застосовується до елементів навколишнього середовища, в яке можуть вільно заходити, потрапляти і яке можуть використовувати люди з фізичними, сенсорними чи інтелектуальними порушеннями. Спочатку цей вираз використовувався для опису будівель та компонентів, якими могли користуватися люди, які використовують інвалідний візок. Однак згодом у визначення були включені стандарти, які відповідали людям з іншими видами інвалідності. У широкому сенсі, безбар'єрний, або доступний дизайн - це дизайн, який створює найбільш легкі та безпечні умови для найбільшої кількості людей і сприяє їхньому незалежному способу життя.

Для планування роботи з адаптації середовища ми орієнтуємось, в першу чергу, на чисельність інвалідів, які мають суттєві обмеження здоров'я, а саме: за зором, слухом, порушенням функцій опорно-рухового апарату, включаючи візочків. Оскільки найскладніше пересуватися інвалідам на візочках заклади освіти, обладнуються максимально повним набором пристроїв: вхідний пандус з опорними поручнями, розширений вхід до будівлі, опорні дворівневі перила по коридорах та сходових клітинах, санвузол для інваліда на візочку, пересувний витяг. У вбудованих установах або будинках, конструктивні особливості яких не дозволяють виконати повний набір робіт, встановлюються поручні, купуються витяги.

З метою підвищення ефективності діагностики, лікування та корекції, виявлених у дітей відхилень опорно-рухового апарату, управлінням освіти придбано: вертикалізатори, тренажери Гроса, спеціалізоване реабілітаційне обладнання, циркулярний душ, гідромасажна ванна, гірське повітря поєднанні з кисневим коктейлем, магнітотерапія, соляно-хвойні ванни, перлина ванна, душ кабінети психомоторної корекції.

З кожним роком зростає кількість дітей, які мають порушення зору. Спеціалізовані заклади освіти для дітей з порушенням зору обладнані сучасною спеціальною лікувальною офтальмологічною апаратурою, сенсорним обладнанням, кабінетами психомоторної корекції, комп'ютерною технікою та сучасним навчальним обладнанням.

Усі діти із порушенням слуху забезпечені слуховими апаратами. В освітніх закладах для дітей із порушеннями слуху є необхідна звукопідсилювальна апаратура.

Матеріально-технічна база корекційних освітніх установ передбачає не лише корекційно-розвивальне обладнання, а й наявність комп'ютерних класів, кабінетів ЛЕГО, сенсорне встаткування.

У межах реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р, пріоритетними завданнями залишаються створення рівних можливостей та вільного доступу до освіти, задоволення особливих освітніх потреб усіх учасників освітнього процесу, створення інклюзивного освітнього середовища. [46]

Основними умовами створення інклюзивного середовища в закладах загальної середньої освіти є перемога над соціальними та психологічними бар'єрами, створення універсального дизайну та правильного застосування простору, впровадження педагогіки партнерства у закладах освіти в межах безбар'єрного фізичного простору без обмежень.

Також зазначено перелік основних елементів забезпечення архітектурної доступності та умов для організації інклюзивного навчання в закладі освіти:

- доступність прилеглої території до будівлі закладу освіти (шляхи руху, зона паркування транспорту);
- безбар'єрний вхід (входи, виходи, сходи, пандуси);
- безперешкодний рух у приміщеннях (коридори, ліфти, підйомники, позначення, піктограми) доступність до дверних і відкритих прорізів; пристосування приміщень (шляхів руху, загальних і санітарних приміщень, рекреаційних зон).

Основним документом, що забезпечує досягнення учнями визначених відповідними державними стандартами результатів навчання, є освітня програма закладу загальної середньої освіти.

Зокрема, у спеціальних закладах освіти (спеціальних школах), навчально-реабілітаційних центрах (далі – НРЦ) з 1 вересня 2018 року запроваджено поетапне введення в дію нових освітніх програм, розроблених відповідно до Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. [36]

У 2021/2022 навчальному році учні спеціальних закладів освіти відповідно до особливостей навчально-пізнавальної діяльності навчаються за відповідними типовими освітніми програмами, що вказано в листі.

Переліки навчальної літератури та навчальних програм, рекомендованих МОН для використання в освітньому процесі закладів освіти у 2021/2022 навчальному році, наведено в листі МОН від 09.08.2021 № 1/9-404 та розміщено на вебсайті Інституту модернізації змісту освіти. [63]

Особливу увагу МОН приділяє забезпеченню права кожної дитини з особливими освітніми потребами на освіту, під час вивчення документів про зміну типу спеціального закладу відповідно до частини другої статті 32 Закону України «Про повну загальну середню освіту». Там само визначене поняття **«індивідуальна програма розвитку особи з особливими освітніми потребами»** - це документ, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з особливими освітніми потребами, визначає перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових та інших послуг і засобів для розвитку дитини, який розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків чи інших законних представників дитини. [54]

Погодження відповідних проєктів рішень засновників відбувається після наявної інформації про зарахування кожної дитини з особливими освітніми потребами до іншого закладу освіти, доступності закладу освіти для дітей з особливими освітніми потребами, створених умов для навчання та реабілітації (наявність корекційних педагогів, соціальних та медичних послуг, підвезення тощо), а також працевлаштування працівників закладу загальної середньої освіти.

До нормативно-правових актів щодо діяльності інклюзивно-ресурсних центрів внесені зміни.[41] Зокрема, усунуто норму щодо нижньої межі віку дитини для проведення комплексної оцінки потреб (наразі до інклюзивно-ресурсних центрів батьки можуть звертатися від народження дитини, а не з 2 років, як було раніше) та визначено основні завдання інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ):

- проведення комплексної оцінки, у тому числі повторної, та здійснення системного кваліфікованого супроводу осіб у разі встановлення у них особливих освітніх потреб;
- надання рекомендацій закладам освіти щодо розроблення індивідуальної програми розвитку особи;
- забезпечення участі педагогічних працівників ІРЦ в діяльності команди психолого-педагогічного супроводу особи з ООП;
- надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових та інших послуг дітям з ООП (дітям раннього та дошкільного віку, які не відвідують заклади дошкільної освіти, дітям, які здобувають освіту у формі педагогічного патронажу);
- визначення потреби в асистенті учня та/або супроводі дитини з ООП в інклюзивному класі (групі) тощо;
- оновлено підходи до визначення особливих освітніх потреб та затверджено категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів).

Усі діти інклюзивних класів, у т.ч. діти з ООП, навчаються за освітньою програмою закладу освіти, при цьому для дітей з ООП передбачено доповнення освітньої програми корекційно-розвитковим складником. Програми для спеціальних закладів освіти можуть бути лише ресурсом для адаптації та/або модифікації освітньої програми до потреб дітей з особливими освітніми потребами.

МОН звертає особливу увагу на якість складання індивідуальної програми розвитку дитини, мета якої – забезпечення індивідуалізації освітнього процесу

конкретної дитини шляхом адаптації та/або модифікації навчального матеріалу, створення відповідного освітнього середовища, методів навчання тощо.

У листі Міністерства наголошується, що в організації інклюзивного навчання важливою є співпраця всіх учасників освітнього процесу, а також чіткий розподіл ролей і обов'язків, зокрема між вчителем та асистентом вчителя.

У разі встановлення рішенням Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій «червоного» рівня епідемічної небезпеки надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг дітям з особливими освітніми потребами може здійснюватися шляхом використання дистанційних технологій. Проведення таких занять здійснюється за наказом керівника закладу та погодженням одним з батьків.

При цьому графік проведення корекційно-розвиткових занять із використанням технологій дистанційного навчання затверджується керівником закладу освіти.

Кожна дитина має право навчатися в середовищі, яке не тільки сприяє його вихованню, а й адаптована під його вік, потреби та здібності – це один із принципів інклюзивної освіти, концепція якого вже давно широко і успішно застосовується в США та у багатьох країнах Європи. З недавнього часу вона активно впроваджується в нас на Україні.

Перш ніж приступити до розробки інтер'єру класу для інклюзивної освіти було проаналізовано аналоги. Один із прикладів - навчальний заклад для спільного навчання глухих і дітей з іншими порушеннями - школа Дональдсона в Шотландії з особливим інклюзивним дизайном. Нова школа – амбітний проект команди «JM Architects» – була офіційно відкрита Алексом Салмондом, першим міністром Шотландії, у вересні 2008 року (рис.1,2). Команда визначила кілька першочергових завдань, які дозволили розставити пріоритети. На чолі нового проекту поставили функціональність, а сам дизайн як такий відсунули на другий план.

Специфіка спільного процесу навчання слабчуючих учнів та дітей з іншими обмеженнями здоров'я, а також їхні потреби – ось що було у центрі

здуму. Чіткий та зрозумілий план нової школи позбавив дітей та персонал від необхідності розробляти складні маршрути пересування. Широкі доріжки з одностороннім рухом чудово вписалися в навколишній пейзаж, повторюючи вигини ландшафту і дозволяючи всім відпочиваючим насолоджуватися прекрасними видами. Засклені коридори не лише дали можливість учням бачити один одного здалеку і таким чином уникати зіткнень, але й спростили спостереження персоналу за пересуваннями підопічних.

Найголовніше при проектуванні класних кімнат робився опір на те, щоб максимально використовувати наявні можливості для навчання та активізувати увагу дітей під час занять. Візуальне відволікання в час уроків – це одна з ключових проблем учнів, що слабо чують. Щоб його мінімізувати, вікна розташували вище та встановили в них скло з піскоструминною обробкою. Класи облаштували ергономічними меблями, які не тільки багатофункціональні, а й дозволяють здійснювати різне угруповання та зонування. Дверні отвори розташували позаду учнів, щоб їх не відволікали. Також по всій школі основний акцент було зроблено на оптимізацію освітлення та акустики. Максимальне використання природного освітлення та особливого підсвічування в класних кімнатах зробило школу візуально комфортним та забезпечило ідеальне освітнє середовище як для дітей, які використовують мову жестів, так і для тих, хто читає по губах. Коридори та двері школи мають кольорове маркування. Це дає можливість учням без проблем переміщатися із однієї зони до іншої. Маркування на дверях включає і такий розпізнавальний знак, як «віджет» - картинка-символ, за допомогою якої діти з вербальними порушеннями можуть побачити призначення кімнати. Її назва також продубльовано літерами для тих, хто вміє читати.

Суміжні кольори підлогових покриттів та дверей допомагають дітям орієнтуватися у різних зонах- початкова, середня школа, туалети, сходи і т.д. Наприклад, коричневий колір поєднує такі зони:

- класи навчання для глухих, мовленнєві кімнати та мовна терапія,
- фізіотерапію, кабінети терапевта, аудіолога, психолога

Входи в класи та підходи до них промарковані різними кольорами, що дозволяє учням, особливо тим, хто пересувається на візках, знаходити потрібний кабінет та легше орієнтуватися всередині будівлі. Кожна освітня школа має свій колір: ясла-блакитний; початкова школа яскраво-зелений; середня школа-оранжевий. Відповідні кольори повторюються у фарбуванні передніх панелей дверей класних кімнат та жалюзі в кожному класі.

Відповідно, коли діти грають зовні, вони можуть за кольором жалюзі у вікнах орієнтуватися, де вони знаходяться. Також таке колірне рішення допомагає з навігацією учням з слабким зором та персоналу.

Учні пишаються своєю школою, але найцінніше досягнення проектною команди – це відгук вчителів у тому, що учні стали спокійнішими та уважними у класі, а кількість інцидентів, пов'язаних з поганою поведінкою, значно знизилася. Школа Дональдсона прекрасний зразок поєднання ергономічності, сучасного дизайну та функціональності.

Не менш яскравим прикладом є Інклюзивно-ресурсний центр - у реконструйованій частині Магдалинівської опорної школи в Дніпропетровській області, в якій створені комфортні умови навчання для учнів із обмеженими можливостями здоров'я. Створюються і реалізуються варіативні програми, що сприяє всебічному розвитку та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами (рис. 3)

У школі три будівлі, з'єднані підземним переходом: навчальний, господарський та медичний корпус. У господарському корпусі розташовано: комп'ютерний клас, кабінет квітництва, столярна майстерня, швейна майстерня, картонажно-палітурна майстерня. Тут проходять уроки та додаткові корекційні заняття, гуртки. У медичному корпусі розташовані: кабінет лікаря-педіатра, фізіотерапевтичний кабінет, кабінет галотерапії, масажний кабінет, стоматологічний. Навчальний корпус, розподілений по блоках рельєфно, має колірне розмежування. Червона зона- зона навчання: навчальні кабінети, кабінети для індивідуальної психологічної та логопедичної роботи, сенсорна кімната, кабінет музики, кабінет соціального педагога. У класах та в коридорах

організовані зони відпочинку. Для дітей зі складною структурою дефекту-індивідуальна, для молодших класів-колективна зона для ігор.

Рис.3 Інклюзивно-ресурсний центр у Магдалинівській опорній школі

Зелена зона - зона досягнень - тут розташовані спортивний та актові зали. Тут також проходять уроки та додаткові заняття, гуртки. Рекреації та коридори використовуються як зона для відпочинку, ігор та виставок. У кожному будинку реалізовано безбар'єрне середовище: пандуси, ліфти, витяги, широкі дверні отвори, зручні туалети. В даний час модернізація центру продовжується.

Для створення інклюзивного інтер'єру кабінету трудового навчання, за основу, найкраще взяти проекти корекційних шкіл та шкіл-інтернатів. Тому що в них найбільш яскраво та детально представлені всі нюанси створення доступного середовища. Гідних прикладів інклюзивних класів у загальноосвітніх школах, для роботи та аналізу знайдено не було.

Таким чином, нами було узагальнено основні педагогічні умови, що дозволяють створити інклюзивне освітнє середовище, яке відповідає нормативним положенням і суспільно-економічним вимогам. Основними ми вважаємо наступні педагогічні умови забезпечення інклюзії на уроках трудового навчання: 1) зонування простору (зона для групової роботи, зона для індивідуальних занять, зона сенсорного розвантаження); 2) застосування методів візуалізації навчальної інформації; 3) гейміфікація освітнього процесу; 4) адаптація навчальних матеріалів та завдань для забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії учнів; 5) використання системи заохочень.

2.2. Методика організації інклюзивного середовища у закладах загальної середньої освіти для учнів з ООП

Успішна діяльність вчителя трудового навчання по організації інклюзивного навчання залежить від використання на уроках особливих педагогічних технологій, за допомогою яких можна знайти особистісний підхід до кожної дитини у класі, провести корекцію вад і пробілів у розвитку учасника освітнього процесу.

Найбільш коректно для даної категорії дітей на уроках трудового навчання використовувати корекційно-розвиваючі вправи спрямовані на підвищення рівня розвитку: концентрації, переключення і стійкості уваги; логічного мислення; візуально-образного і логічного мислення; мовлення; прийомів навчальної діяльності; особисто-емоційної сфери; сприйняття та орієнтація у просторі.

Основні дидактичні і методичні умови організації пізнавального процесу учнів на уроках трудового навчання:

- 1) залучення учнів до процесу самостійного пошуку;
- 2) забезпечення різноманітними способами діяльності;
- 3) надавати учням учбовий матеріал;
- 4) застосування незвичних форм перевірки якості знань та вмінь, які засвоїли учні;

- 5) використання корекційно-розвиваючих вправ;
- 6) акцентувати увагу учнів на теоретичній важливості та практичній значимості отриманих знань та навичок під час вивчення предмету трудового навчання;
- 7) обговорення на уроках трудового навчання цікавих фактів;
- 8) доброзичливі відносини вчителя до учнів, довірливі стосунки з ними, які провокують на діалог.

Виконання такої педагогічної умови, як застосування методів візуалізації навчальної інформації ми пов'язуємо з використанням наступного графічного матеріалу на уроках трудового навчання:

1. картки – таблиці
2. картки – схеми (заповнені та незаповнені)
3. картки для усного опитування
4. картки диктанти термінів та визначень
5. вправи, пов'язані з сприйняттям тактильною-руховою діяльністю
6. картки з малюнками
7. картки-тести

Також ефективним є використання корекційно-розвивальних вправ на уроках, метою яких може бути зняття емоційної напруги, створення ситуації успіху, можливість відчувати себе самостійним та впевненим у собі та своїх діях, корекція афективних форм поведінки.

Види корекційно-розвивальних вправ направлені на розвиток творчих здібностей учнів, вправи пов'язані з тактильним сприйняттям:

- 1) «Кольорова аплікація»;
- 2) «Штрихування та заповнення»;
- 3) «Копіювання зображення за зразком»;
- 4) «Впізнай за контуром»;
- 5) «Частинка цілого».

Зокрема, виконання вправи «Копіювання зображення по зразку» може бути організоване наступним чином.

Ціль: Розвиток і корекція довільної сфери дитини, підвищення рівня можливостей в області моторики, творчих здібностей, а також вміння орієнтуватися по зразку.

Завдання: Перемалюй з підручника види з'єднувальних швів які використовують для ручної та машинної техніки. Після закінчення роботи запропонувати перевірити, чи все вірно. Дати змогу виправити самостійно. Помилками вважається: неправильно зображений елемент, заміна одного елемента іншим, відсутність елемента, розриви між лініями, в тих місцях, де вони повинні з'єднуватися. 6 клас тема: «Графічне зображення швів»

Вправу можна виконувати як фронтально так і індивідуально.

Вправи, спрямовані на корекцію та розвиток уваги, просторове сприйняття, образного мислення, просторового відчуття:

- 1) «Запам'ятай та намалюй»
- 2) «Склади слово»
- 3) «Знайди зв'язок між словами та значеннями»
- 4) «Шифрувальник слів»
- 5) «Один зайвий»
- 6) «Пам'ять на слова»
- 7) «Асоціації»
- 8) «Розподіли на групи»

Наприклад, розглянемо методику виконання вправи «Запам'ятай та намалюй».

Ціль: розвиток просторової, аналітичної діяльності, вміння орієнтуватися в графічних зображеннях предметів, підвищити рівень уваги, пам'яті, покращення засвоєння нового матеріалу та закріплення вивченого матеріалу.

Завдання: Запам'ятай та намалюй елементи з яких складається дівоча спідниця, розфарбуй за бажанням, підпиши власну роботу особистим підписом. 8 клас тема: «Поясний швейний виріб».

Також цікавим є приклад виконання вправи «Третій зайвий» (четвертий, п'ятий...). Ціль: корекція і розвиток концентрації та стійкості уваги, пам'яті,

формування прийомів учбової діяльності, підвищення рівня розвитку логічних операцій (аналізу, систематизації).

Завдання: З наведеного переліку об'єктів, визнач зайвий предмет (зображення). Чому саме цей предмет являється зайвим? Завдання можна використовувати при вивченні різних тем з трудового навчання для учнів 5-9 класів. В завданні можуть використовуватися картки завдання з ілюстраціями або без них, наочні матеріали.

Приклад. В запропонованому списку 1 слово зайве.

Бавовна, шерсть, атлас, дерево, дайвінг, замша.

Вправи направлені на формування вмінь діяти по правилам:

- 1) «Знайди по алфавіту або слова-загадки»
- 2) «Номер зображення та відповідна назва»
- 3) «Плоский, об'ємний»
- 4) «Жіночий, чоловічий, дитячий, тваринний»

Застосування вправ під час уроку може відбуватися на етапах: повторення вивченого матеріалу, закріплення знань, систематизація знань, контроль знань, активізація опорних знань та навичок, домашнє завдання.

Очікуваним результатом використання корекційно-розвивальних вправ є:

- Позитивна динаміка в комунікаційному розвитку
- Збагачення змісту особистості
- Підвищення рівня всіх сфер пізнавальної діяльності: розвиток мовлення, зацікавленості до предмету.

Можливість використання різних завдань на предметі трудового навчання для інклюзивних дітей дуже велика. В роботі наведено декілька прикладів. Матеріальна база кабінету трудового навчання дозволяє робити практичні завдання до кожної теми не тільки для зорового сприйняття, дидактики та практичним матеріалом. Результат засвоєння та розвитку творчих здібностей дітей залежить від нестандартного підходу вчителя к плануванню уроків для дітей з ООП та його внутрішньої позиції по відношенню до особливих дітей.

2.3 Методичні рекомендації щодо забезпечення інклюзивного навчання на уроках трудового навчання розділу «Основи проєктування, матеріалознавства та технології обробки»

Найважливішим документом, який покликаний визначити перспективу учнів в закладах освіти з обмеженими можливостями здоров'я, визначити варіанти, форми та освітні умови навчання, прописано в конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, а також є державний освітній стандарт для учнів з обмеженими можливостями здоров'я [22]. Зміст стандарту спрямований на опис вимог до структури програми, результатів та умов освіти дітей з ООП на початковому рівні освіти. В основу стандарту покладено диференційований та діяльні підходи, гнучкість індивідуальної освітньої траєкторії учня з обмеженими можливостями здоров'я, варіативність програм навчання. Ціннісною ідеєю стандарту стало твердження про те, що «ненавчених» дітей немає. Важливо зауважити, що реалізація всіх варіантів програм для будь-якого учня може бути організована як спільно з іншими учнями, так і в окремих групах чи окремих організаціях.

Відповідно до типових освітніх програм для закладів загальної середньої освіти навантаження для вивчення предмета трудове навчання (технології) у 2021/2022 навчальному році відводиться:

- у 5 – 6 класах – 2 год. на тиждень;
- у 7 – 9 класах – 1 год. на тиждень;

Вивчення трудового навчання у 2021/2022 навчальному році здійснюватиметься за такими навчальними програмами:

- 5 – 9 класи – «Навчальна програма з трудового навчання для закладів загальної середньої освіти 5 – 9 класи» (оновлена), затверджена наказом Міністерства освіти та науки України від 07.06.2017 № 804;

Зазначені навчальні програми розміщено на офіційному веб-сайті МОН України.[11]

Для того, щоб скласти індивідуальну навчальну програму з предмета трудове навчання (*Див. дод. А*) педагогу потрібно провести аналіз на

відповідність вимог до навчальної програми для застосування та реалізації методів, які будуть застосовуватися на уроці, опираючись на актуальні та потенційні можливості дитини з ООП.

Після поставлення мети, які цілі має досягти учень з ООП за певний період навчання. Тривалість такого періоду може бути різною, зазвичай, протягом одного навчального року. Для того, щоб визначити довгострокову мету навчання треба проаналізувати результати комплексної оцінки та опиратися на сильні сторони учня. Створені напрямки розвитку дитини у визначений термін має обов'язково апробуватися завданнями, для її уточнення. Завдання мають бути чіткими та точними, конкретизовані, піддаватися вимірюванню, а також такими, щоб можна було досягти мети та виконати протягом одного навчального року, ставимо для себе питання: «Чи зможе дитина продемонструвати реалізацію поставлених задач?»

Найголовніша складова розроблення індивідуальної програми розвитку в першу чергу треба оцінити динаміку розвитку дитини з вадами здоров'я, збирання та складання відомостей про результативність учня (результати спостережень, учнівські роботи, результати тестів, шкала зростання навиків тощо).

Для початку потрібно розробити індивідуальний план навчання згідно з вадами здоров'я дитини (частина ІІІ) враховуючи рекомендацій ІРЦ. Навчальний процес дітей відбувається у кабінетах з інклюзивним навчанням згідно з навчальним планом, посібниками, програмами, підручниками, рекомендованими Міністерством освіти і науки України для загальноосвітніх навчальних закладів. Розробка календарно-тематичного планування має відповідати формі визначеною закладом освіти та підписаним педагогічною радою.

Складається індивідуальний план корекційно-розвиткових занять, зазначається кількість годин направлених на корекцію, напрям корекційних занять з урахуванням психофізичного розвитку дитини, а саме:

- 3-5 годин - для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату,

затримкою психічного розвитку, зниженим зором чи слухом, легкими інтелектуальними порушеннями;

- 5-8 годин - для дітей сліпих, глухих, з тяжкими порушеннями мовлення, розладами спектра аутизму, іншими складними порушеннями розвитку (порушеннями слуху, зору, опорно-рухового апарату в поєднанні з інтелектуальними порушеннями чи затримкою психічного розвитку тощо).[18]

Індивідуальний план корекційно-розвиткових занять, призначений для проведення корекційно-розвиткових занять, під час визначення гранично допустимого тижневого навчального навантаження учнів з особливими освітніми потребами не враховується.

Кількість годин на тиждень для проведення корекційно-розвиткових занять з кожним учнем встановлюється з урахуванням рекомендацій відповідного ІРЦ.

Розклад корекційно-розвиткових занять складає заступник директора з навчально-виховної роботи за участю батьків, відповідних спеціалістів, та затверджується керівником закладу.

Корекційно-розвиткові заняття проводяться після закінчення уроків у 5-11 (12) класах до 19.00 год.

Тривалість групового заняття (2-6 осіб з однорідними порушеннями) – 35-40 хв., індивідуального – 20-25 хв.

Відповідно до наказу МОН України від 08.06.2018 № 609 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти» в закладах загальної середньої освіти створюється та затверджується наказом керівника команда психолого-педагогічного супроводу (далі – команда ППС) дитини з особливими освітніми потребами, розробляється положення. До складу Команди супроводу дитини з ООП у закладі загальної середньої освіти входять:

- постійні учасники: директор або заступник директора з навчально-виховної роботи, асистент вчителя, вчителі предметники, соціальний

педагог, практичний психолог, вчитель-дефектолог (з урахуванням освітніх потреб дитини з ООП), вчитель-реабілітолог та батьки або законні представники дитини з ООП тощо;

- залучені фахівці: лікар, медичний працівник закладу освіти, асистент дитини, служби у справах дітей спеціалісти системи соціального захисту населення, тощо.

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами здійснюється згідно затвердженим наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13.04.2011 № 329, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 11 травня 2011 р. за №566/19304. Оцінювання навчальних досягнень учнів, які навчаються за індивідуальним навчальним планом і програмою, здійснюється за обсягом матеріалу, визначеним індивідуальною навчальною програмою. ***Система оцінювання навчальних досягнень учнів повинна бути стимулюючою.***

З метою оцінювання індивідуальних досягнень учнів можна застосувати метод оцінювання портфоліо (*Додаток Б*).

У листі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 18.05.2012 № 1/9-384 «Про організацію інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах» зазначається: **«Портфоліо – це накопичувальна система оцінювання, що передбачає формування умінь учнів ставити цілі, планувати і організовувати власну навчальну діяльність; накопичення різних видів робіт, які засвідчують рух в індивідуальному розвитку; активну участь в інтеграції кількісних і якісних оцінок; підвищення ролі самооцінки».**[63]

Згідно з документами та наказів можна зробити висновок, що портфоліо – це зібрання робіт учня, що забезпечує цілісне бачення його слабких та сильних сторін. До портфоліо мають входити не лише позитивні оцінки, а й продукти навчальної діяльності учня, що засвідчують його динаміку, де відображаються результати корекційно-розвивального впливу. Матеріали можуть використовуватися для обговорення на засіданнях команди психолого-

педагогічного супроводу у спілкуванні з батьками, допоможуть визначати ефективність програми розвитку та скоригувати за потребою.

Успішність реалізації ідей інклюзивної педагогіки у практиці шкільної освіти передбачає концептуальну визначеність технології навчальної діяльності педагога. У концепції мають бути позначені основні орієнтири та цінності, відповідно до яких будується процес навчання. Концепцією закріплюються загальні принципи навчання, що визначають характер взаємодії педагога та учня, методи, засоби та прийоми його здійснення.

При всьому різноманітті форм, методів, прийомів, засобів в організації навчального процесу в інклюзивному класі є деякі спільні вимоги, завдяки яким стає можливим одночасне навчання різних дітей. До них відносяться:

1. Варіативні програми навчання учнів одного класу.
2. Мінімум навчального часу для спільної роботи з усім класом, переважна частина часу індивідуальні роботи.
3. Активне застосування бланкових методів (роздача дітям індивідуальних завдань різного ступеня складності на окремих бланках).
4. Позитивне підкріплення навчальної діяльності дітей.
5. Облік емоційних особливостей кожної дитини

Актуальність проєктування даних вимог до технології навчання в інклюзивному класі на уроках трудового навчання визначається соціально-психологічними особливостями деяких учнів даного класу. Будь-які види порушень у розвитку учнів супроводжуються певними функціональними або органічними відхиленнями в стан центральної нервової системи. Зазначені відхилення виявляються у навчальній діяльності, у відношенні з оточенням. Тому, плануючи діяльність на навчальному занятті, педагог має враховувати той факт, що учням, з особливостями розвитку, властиві не лише проблеми освоєння навчального матеріалу, а й проблеми соціалізації, регулювання емоційних станів.

Розглянемо деякі педагогічні технології та методики, використання яких має позитивний ресурс у здійсненні інклюзивного середовища ідей навчання у загальноосвітній школі.

За методикою А.Г. Рівина. Кожен учень отримує свій текст і опрацьовує його за абзацами у парах змінного складу. При освоєнні змісту тексту учнями складається докладний план, що складається із заголовків абзаців (частин) тексту. Під час роботи над текстом учень може користуватися необхідним навчальним обладнанням, картами, посібниками, словниками, виконуючи ті чи інші розташування текстів. Організаційною формою роботи над текстом є робота у парах. Кожен абзац тексту опрацьовується учнями із різними партнерами. Для роботи над першим абзацом учень вибирає собі партнера, після спільного обговорення ідеї абзацу та його позначення, зробленого у зошитах, він допомагає своєму товаришу розібратися в його абзаці, додати заголовок та записати назву в зошит. Після цього для опрацювання свого другого абзацу учень шукає нового напарника, розповідає йому зміст першого абзацу, далі з ним читає, обговорює, з'ясовує зміст другого абзацу, дає назву та записує у зошит. Так само він прослуховує свого напарника і допомагає йому розібратися в його абзаці, назвати його і записати назву в зошит. Після завершення роботи над текстом учні виступають за цією темою перед малою групою.

Побудова заняття за методикою А.Г. Рівина припускає розподіл змісту навчальної програми на окремі блоки (теми, підтеми) і формування дидактичних текстів, в яких виділяються окремі абзаци. Формування текстів в інклюзивній освіті здійснюється з урахуванням міри доступності та індивідуальних можливостей учня, якому текст призначається. У сучасних умовах доступність змісту забезпечується не лише об'єм тексту (залежно від ситуації він може бути від однієї до п'яти сторінок) та мірою складності інформації, яка має бути осмислена таким, що вчиться. Зниження складнощів навчання різних дітей в одному класі припускає наявність необхідних технічних засобів, які допомогли б освоїти текст слабозорі або такими, що недочувають повчальне буде для дітей, що не мають цих відхилень в здоров'ї.

Серед закордонних технологій, що широко використовуються як технологія навчання дітей з особливостями розвитку з їх однолітками в одному класі вважається методика сумісного навчання (Cooperative learning). В цьому

випадку вивчення нового матеріалу, який оглядовий дається учителем, може включати розробку спільного групового проєкту або презентацію на тему. Як додаток до організації навчального процесу треба позначити необхідність такої побудови роботи над новим матеріалом, при якому здібніші учні самі виступають педагогами, підтверджуючи той факт, що при поясненні матеріалу кому-небудь людина сама осягає нове набагато глибше. У забезпечення ефективності виконання здібними учнями ролі ведучого (вчителя) можливе використання системи що випереджає виконання завдань, завдяки чому учень стане підготовленим до сприйняття нового матеріалу і передачі його змісту іншим учням групи.

Ігрові технології мають величезний потенціал для побудови навчального процесу в інклюзивному класі. Проте специфіка класу припускає певні вимоги до вибору ігрових технологій в нім. Зокрема, при плануванні уроку в ігровій формі необхідно:

- заздалегідь визначити ролі для кожного учня з урахуванням інтересів, можливостей, меж успішності, які у кожної дитини свої;
- спрогнозувати можливі лінії розвитку сюжету і стосунків в грі конкретних дітей, що мають свої особливості розвитку;
- продумати план індивідуальної допомоги кожному, як на етапі підготовки гри, так і на етапі її розвитку;
- підготувати підказки (інструкції) для тих, що особливо потребують, можливо заздалегідь "ретельно підготувати" їх дії в грі.

Реалізація ігрових засобів і ситуацій при урочній формі зайняття ґрунтується на:

- постановці дидактичної мети у формі ігрового завдання;
- організації навчальної діяльності відповідно до правил гри;
- застосування навчального матеріалу як засіб;
- введення у навчальну діяльність елементів змагання, які переводять дидактичне завдання в ігрове.

Ігрові технології можуть бути використані для активізації та інтенсифікації навчального процесу при освоєнні поняття, теми та розділу навчального предмета, як фрагмент зайняття (введення, пояснення, закріплення, вправи, контролю).

Наведемо приклад гри, побудованої на змагальних принципах між групами. При закріпленні теми, учні розбиваються на малі групи, отримуючи завдання зібрати з окремих деталей фігуру. При цьому усі деталі фігури знаходяться в учителя та видаються групам за фактом правильного виконання завдань. Група сама формує замовлення, скільки завдань готова узяти за один раз (одне на усіх членів групи, два або більше). Зміст завдань відповідає темі, над якою працює клас, вчитель завжди може прийти на допомогу кожній групі, але треба обумовити заздалегідь кількість разів, коли можна буде скористатися допомогою вчителя (воно має бути обмежене). Переможцем виходить та група, яка швидше за усіх виконала завдання і зібрала фігуру з отриманих деталей.

На основі ігрових форм активно впроваджуваних в роботу з учнями на уроках трудове навчання створюються умови для розвитку пам'яті, уваги, уяви, мислення дитини. Сучасний набір ігор для розвитку досить різноманітний, в навчальному процесі добре застосовні психотехнічні вправи. Наприклад, весела зарядка. Учитель називає слово, ставлячи умови в одному випадку ляскати в долоні перед собою, в іншому - над головою і так далі. Варіанти завдань, що розвивають увагу дитини, можуть бути самі різні (ляскання ногами, ляскання по столу руками), а зміст завдань вибудовується на основі матеріалу, що вивчається. Ці вправи створюють позитивний емоційний фон уроку, для дітей з СДВГ це можливість "випустити зайву пару".

Специфіка інклюзивного класу, його цілей та завдань, серед яких виховання толерантності, визначає деякі особливості використання ігрових технологій навчання. Зокрема, реалізуючи принцип перегонів, учитель повинен попередити ситуації, коли дитина з особливостями розвитку може стати об'єктом для негативних емоцій учнів тієї групи, яка в змаганні показала гірший

результат. При використанні ігрових технологій навчання, побудованих на принципах змагання, необхідно:

- продумувати різноманітність ситуацій для заохочення учнів (враховувати факт переживань дитини, що яскраво проявляється в його діях, рухах, може бути оцінений додатковим балом);

- визначати переможців на проміжних етапах гри та відмову від переможця по загальних підсумках гри;

Сучасною школою накопичений великий арсенал технологій навчання. Звернені до різних дидактичних теорій, побудовані на основі використання різноманітних методів, засобів та прийомів, представлені в працях теоретиків та практиків технології навчання учнів звичайної школи, класу можуть бути адаптовані в простір інклюзивної освіти, дозволяючи впорядкувати процес навчання різних дітей в одному класі.

Спробуємо розробити та перевірити декілька способів проведення уроку трудове навчання для дітей з вадами здоров'я за такими критеріями:

- вербальне сприйняття;
- візуальне сприйняття;
- ігрова форма;
- метод карток та планшетів, наочності.

На уроці трудове навчання найбільше уваги приділяється виконанню практичної роботи. Пояснюючи навчальний матеріал учням без обмежень в розвитку, вчитель демонструє прийоми виконання роботи, показує кінцевий зразок та знайомить учнів з технологічною картою, в якій вказується порядковий номер операції, креслення або технічний малюнок та устаткування. Для учнів із ООП цієї інформації може бути недостатньо, оскільки вони погано сприймають текстову інформацію, складно в читанні креслення, насилу співвідносять схемне зображення та реальний об'єкт, тому технологічна карта має бути детальнішою. Для цього пропонується виконати її в наступному вигляді (таблиця 1). Технологічні операції при цьому слід описати детальніше.

Технологічна карта

№	Послідовність виконання	Технічний малюнок	Обладнання	Можливі помилки

Огляд можливих помилок дає можливість не допускати їх. Не дивлячись на уся подробицю технологічної карти, є категорія учнів, які не можуть представити технологічний процес в цілому та після виконання кожної операції підходять до учителя з питанням про подальші дії. Тому для такої категорії учнів, а так само для слабозрячих школярів пропонуємо розбити технологічну карту на окремі картки, що містять не увесь технологічний процес, а тільки одну операцію. При цьому картка виконується у форматі А4, шрифт збільшується. Додатково при цьому вводиться зразок післяопераційного виконання, який допомагає дитині порівняти технічний малюнок з реальним предметом та його видом. Цей підхід дозволяє розвивати технологічне мислення. Для учнів, що недочувають, картки можуть супроводжуватися відеопоказами кожної технологічної операції.

Корекційно-розвивальні вправи.

1. При вивченні теми "Класифікація текстильних волокон" для закріплення матеріалу можна запропонувати учням вставити слова в пропущені місця запропонованої схеми (рис.4). Для дітей, розвиток яких відповідає віковій нормі, можна запропонувати заповнити цю таблицю самостійно без додаткових підказок. Слова для довідок: капрон, льон, ацетат, шерсть.

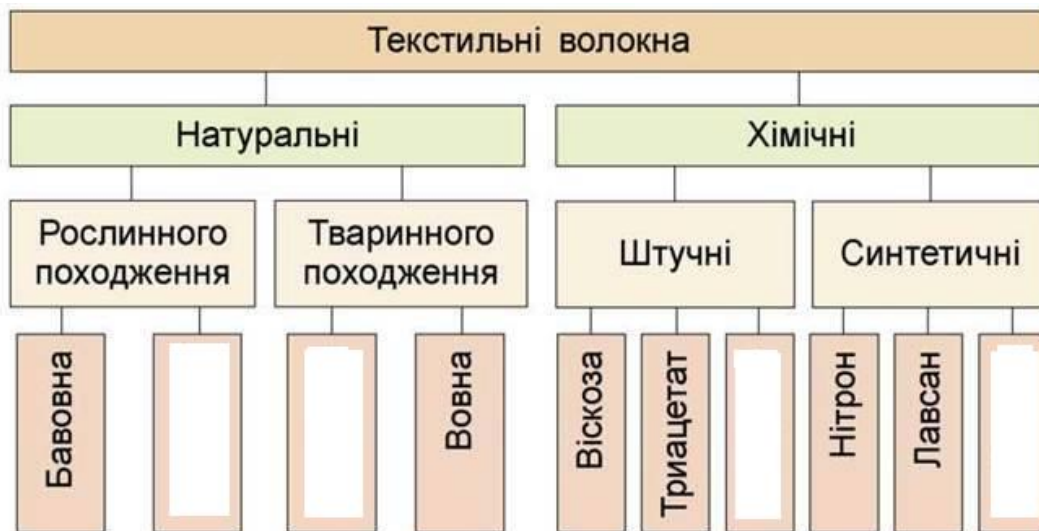

Рис. 4 Класифікація текстильних волокон

2. Віднови пропущений текст, використовуючи слова підказки (натуральні, рослинного, льон, вовна, гірська порода, нафта, капрон).

Текстильні волокна поділяють на _____ та хімічні. Натуральними називають волокна, наявні в природі. До натуральних належать волокна _____ походження: бавовна, _____, коноплі, джут, агава та інші; тваринного походження: натуральний шовк, _____; мінерального походження (_____) — азбест.

Хімічні волокна отримують штучним способом із різних матеріалів — продуктів переробки деревини, _____, газу, вугілля тощо. Хімічні волокна мають властивості, яких не мають натуральні волокна, і доповнюють або замінюють їх. До хімічних волокон належать _____, лавсан.

Ігрові технології.

1. «Знайди родичів» Дай назву представленим видам одягу і визнач родичів. (рисунок 5)

Рис.5 Види одягу

2. Гра на співвідношення . Треба визначити правильну дію, та з'єднати значення з визначенням. (таблиця 2)

Таблиця 2

Починив олівець	Дрилю
Жакет, брюки	Випилював лобзиком
Швидко згвинчував бовти	Гострою пилкою
Дерево пилять	Гайковий ключ
Цвях забивав	Тонким ножом
Свердлив отвір в дощі	Ножицями
Вирізати	Молотком важким
Іграшки із фанери	Шиють голкою

3. «Порівняй» Пропонується два вироби, одного фасону, що відрізняються деякими деталями (рис.6) :

Рисунок 6. Знайди відмінності

- а) що загального між першим і другим виробом;
- б) порівняй, чим відрізняються моделі.

4. «Четвертий зайвий» закресли зайве слово в рядку.

1. Бавовна, льон, кашемір, папір.
2. М'який, цупкий, мокрий, дошка.
3. Спідниця, сукня, жакет, вішак.
4. Гачок, спиці, голка, молоток.

5. «Вставити пропущені літери» Представлені слова з пропущеними літерами.

1. Н..т..р..льн..(натуральні)
2. Шт..чні (штучні)
3. Тк..н..н.. (тканина)

6. Виконання вправ «<https://learningapps.org/>» За допомогою гаджета, комп'ютера, планшету виконати завдання (рис.7,8)

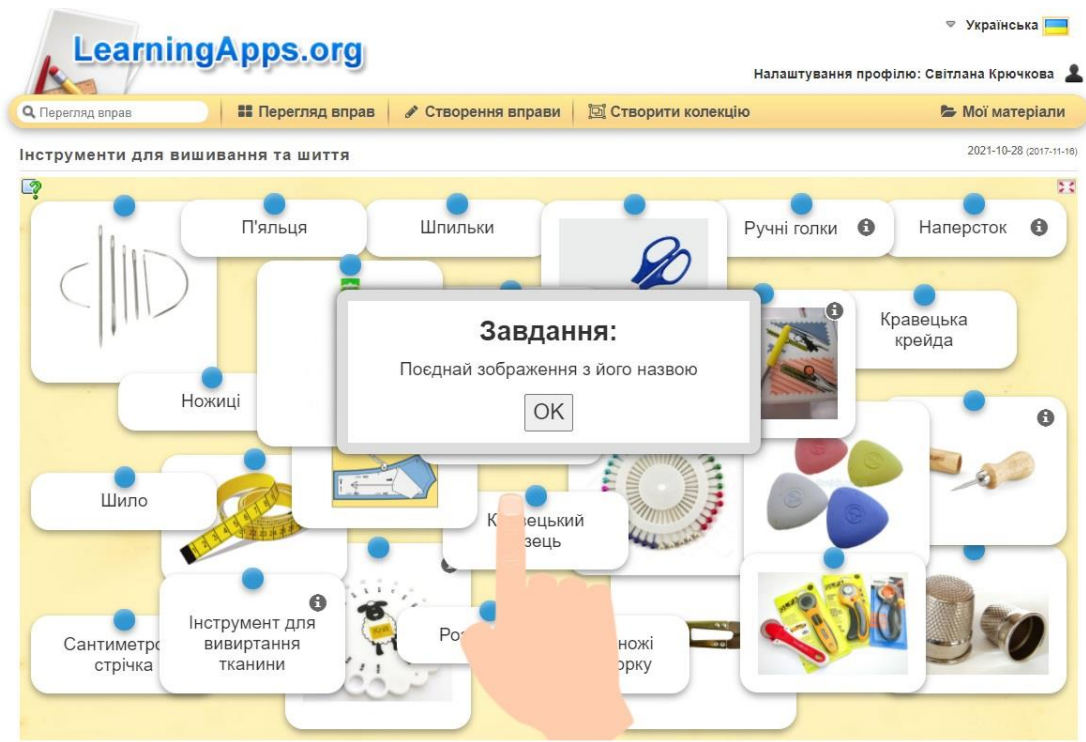

Рис.7 З'єднання зображення з назвою

Рис. 8 Встанови правильну послідовність

Метод візуалізації

1. Створення ментальної карти.

Цікавою видається нижче приведена ментальна карта з конструкторського етапу (Рис. 9,10). Відомі предмети допомагають збудувати асоціативний ряд і допомогти тим, що навчаються розібратися у використанні предметів та матеріалів. Карта включає усі елементи для творчості. Надалі, цю ментальну карту можна представити у вигляді контролю пройденого матеріалу.

Рис. 9 Конструкційні матеріали та елементи

Рис. 10 Проект «М'яка іграшка»

2. «Магнітні дошки»

Ще один гарний спосіб візуалізації магнітні дошки та магніти. Учні створюють магніти до теми разом з інклюзивною дитиною. Усі задіяні в процесі. Але для дитини з вадами здоров'я це ще і повторення матеріалу, засвоєння, вивчення і завжди знаходиться на видному місці (рис.10)

Рис. 10 Процес створення магнітів.

Таким чином, методичні рекомендації щодо забезпечення інклюзивного освітнього середовища на уроках трудового навчання передбачають:

- орієнтацію наочних матеріалів на особистий досвід та інтереси дітей;
- система оцінки повинна підкреслювати будь-які, нехай найнезначніші успіхи кожної дитини;
- інтерактивні методи навчання на кожному уроці;
- наявність навчальної та ігрової зони в кабінеті де буде навчатися дитина з ООП;
- введення правил поведінки, з якими ознайомлені діти, батьки, вчителі;
- врахування специфіки віку та індивідуальні особливості дітей;
- створення щадного режиму навантаження;
- соціалізація дітей в класі.

Висновки до другого розділу

На основі аналізу наукових джерел та практики сучасної освіти, нами було з'ясовано основні особливості методики організації інклюзивного середовища на уроках трудового навчання та використання його при вивченні окремих розділів і тем. В межах виконання цього завдання було виявлено педагогічні умови впровадження інклюзії в освітніх закладах, проаналізовано методику і розроблено методичні рекомендації щодо забезпечення інклюзивного середовища на уроках трудового навчання.

Педагогічні умови було проаналізовано в комплексі, але для експериментальної перевірки обрано основні: 1) зонування простору; 2) застосування методів візуалізації навчальної інформації; 3) гейміфікація освітнього процесу; 4) адаптація навчальних матеріалів та завдань для забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії учнів; 5) використання системи заохочень.

Методика організації інклюзивного освітнього середовища передбачає роботу вчителя, спрямовану на: 1) організацію комфортного недискримінаційного середовища спілкування; 2) створення ситуації успіху для кожного учня, завдяки системі оцінок; 3) використання інтерактивних методів навчання; 4) діагностика та врахування індивідуального рівня розвитку кожного учня.

РОЗДІЛ 3. АПРОБАЦІЯ МЕТОДИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

3.1 Експериментальне дослідження ефективності запропонованої методики

Відповідно до завдань дослідження нами була розроблена методика експерименту. Вона складалася з 2 етапів: констатувального та формувального.

На першому етапі дослідження проведено констатувальний експеримент, визначено та обґрунтовано педагогічні умови і розроблено методику впровадження інклюзивного середовища на уроках трудового навчання.

На другому етапі дослідження проведено формувальний експеримент, здійснено аналіз і узагальнення одержаних даних, сформульовано основні висновки дослідження, підготовлені відповідні методичні рекомендації.

Метою цього дослідження було проведення експериментальної перевірки організації інклюзивного середовища та навчання на уроках трудового навчання в Криворізькій спеціалізованій школі I-III ступенів №74 Криворізької міської ради Дніпропетровської області учнів які навчаються в 5-9 класах. Список учнів, що вимагають інклюзії приведений нижче (таблиця 3.1)

Таблиця 3.1

№	Прізвище, ім'я	Клас	Категорія освітніх потреб згідно висновку КУ КІРЦ
1	Катерина Бойко	9-Б	Новоутворення правої медіальної-скроневої ділянки головного мозку. Інвалід дитинства
2	Катерина Кодацька	7-Б	Дитина-інвалід, підгрупа «Н»
3	Покірна Анастасія	5-Б	Дитина-інвалід, порушення функцій зору слабозорість
4	Снігова Поліна	5-Б	Дитина-інвалід, підгрупа «З»
5	Тиса Вероніка	6-Б	Ранній дитячий аутизм

В нашому дослідженні прийняли участь учні двох 5 класів, в яких навчаються дві інклюзивні учениці. Далі на світлинах представлено кабінет з трудового навчання в КСШ №74 (рис.11)

Рис. 11. Вигляд кабінету трудового навчання

Проводимо діагностику навчальних досягнень учнів 5 класів (таблиця 3.2)

Таблиця 3.2.

Діагностика навчальних досягнень

№	Вид діагностики	Коротка характеристика	Засоби діагностики
1	Початкова	Діагностика початкового рівня якості знань. Визначення знань.	Тестові завдання з предмету трудове навчання, визначення

		Передумова для успішного планування керівництва навчального процесу	рівня підготовки учнів.
2	Тематична	<p>Перевірка міцності засвоєння отриманих знань шкільного розділу «Основи проєктування, матеріалознавства та технології обробки» за 5 клас.</p> <p>Охоплює значні за об'ємом теми розділу. Виявлення: засвоєння знань теми цілком; системності знань теми; об'єму, глибини і якості сприйняття навчального матеріалу; міри відповідальності учнів та їх відношення до роботи, причин, що заважають роботі; стимулювання інтересу учнів до предмета та їх активність в пізнанні; поточне спостереження за роботою кожного учня.</p> <p>Визначення наявних пропусків у знаннях та знаходження шляхів їх усунення.</p>	<p>Тести: з вибором однієї відповіді; термінологічні з однією відповіддю; з вибором 3-х відповідей; на відповідність та на встановлення послідовності; підвищеній складності для самоконтролю; Завдання: на знаходження помилок в тексті; з використанням тексту; Тексти, що вимагають розгорнутої письмової відповіді, з пропущеними словами в пропозиціях та ін.</p>

3	Заключна	Виявлення якості засвоєння змісту матеріалу за 5 клас. Оцінка якості підготовки до розділу "Основи проектування, матеріалознавства та технології обробки" відповідно до вимог стандарту.	Тестові завдання з предмету трудове навчання, що визначають рівень навчальних досягнень учнів з розділу "Основи проектування, матеріалознавства та технології обробки" 5 клас. Приклади наведені у додатках (додаток 3,4)
---	----------	---	--

Перевірка навчальних досягнень учнів - важливий етап в процесі навчання, а також невід'ємна умова вдосконалення навчально-виховного процесу. Дані навчальних досягнень з предмету трудове навчання, як міра оволодіння конкретними знаннями, що вивчається, уміннями, навичками, видами діяльності, вимір яких може здійснюватися на різних етапах навчання. У нашій роботі ми проводитимемо моніторинг за знаннями учнів, їх уміннями, а так само перевіримо рівень мотивації до вивчення предмета трудове навчання. Навчальні вміння підрозділяються на спеціальні та загально навчальні. Через бесіди та анкетування учителів ми з'ясували, що одним з поширених загально навчальних умінь являється - робота з робочим зошитом, це і послужило основою для вибору в нашому педагогічному експерименті моніторингу роботи з робочим зошитом учнів. Фрагмент розробленого робочого зошита для уроку з трудового навчання представлено у *додатку Д*.

На основі аналізу та наукової літератури нами була складена діагностична програма. При перевірці роботи враховувалися критерії умінь (таблиця 3.3)

Рівні та критерії вмінь.

№	Рівень вмінь	Оцінка за 12 бальною шкалою	Критерії вмінь
1	«Високий»	10-12	<p>Учень повинен:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дотримуватися основних вимог до ведення і оформлення робочого зошита; - працювати з інструктивною карткою; - швидко орієнтуватися у своєму зошиті за допомогою умовних позначень; - правильно, своєчасно, осмислено та охайно переносити все в зошит під час пояснення вчителя; - розгадувати та складати кросворди, ребуси; - працювати з додатковою літературою; - осмислено переробляти отримувану інформацію та записувати у вигляді графічного зображення та схем; - працювати по своїй системі знаків для подальшого відтворення інформації; - оформлювати словничок загальних термінів; - естетично оформляти роботи.
2	«Середній»	6-9	<p>Учень повинен:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дотримуватися основних вимог до ведення та оформлення робочого зошита; - швидко орієнтуватися у своєму зошиті за допомогою умовних позначень; - правильно, своєчасно, осмислено та охайно переносити все в зошит під час пояснення учителя; - осмислено переробляти отримувану інформацію та записувати у вигляді графічного зображення та схем; - працювати по своїй системі знаків для подальшого відтворення інформації; - оформлювати словничок загальних термінів; - естетично оформляти роботи.
3	«Низький»	1-5	<p>Учень повинен:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дотримуватися основних вимог до ведення та оформлення робочого зошита;

			<ul style="list-style-type: none"> - швидко орієнтуватися у своєму зошиті за допомогою умовних позначень; - правильно, своєчасно, осмислено та охайно переносити все в зошит під час пояснення учителя; - працювати по своїй системі знаків для подальшого відтворення інформації; - заповнювати робочий зошит.
--	--	--	---

Результати первинного обстеження приведені в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4.

Результати діагностики навчальних досягнень учнів на етапі констатувального експерименту

Рівень	Контрольний клас			Експериментальний клас		
	К-ть		%	К-ть		%
Високий	2		16,7	3		20
Середній	4		33,3	5		33,3
Низький	6		50	7		46,7

Бачимо, що обстежені учні мають, недостатній рівень знань з предмету трудове навчання. Підведення результатів:

В роботу школи впроваджена програма для дітей, що вимагають інклюзії. Також приведемо конспект уроку з трудового навчання для 5 класу.

План-конспект уроку з трудового навчання в 5 класі (інклюзія) на тему: "ниткографія"

Мета: ознайомити учнів з технікою ниткографія, поглибити знання учнів з ниткоплетіння, розвивати уміння створювати візерунку за допомогою ниток, закріплювати порядок утворення найпростіших візерунків та орнаментів, виховувати інтерес до народного мистецтва та вміння аналізувати, порівнювати

й розпізнавати різні його види та практично використовувати у повсякденному житті.

- *Освітня*: знайомство з видом ниткографія.
- *Розвиваюча*: розвивати чіткість, розвиток зорового сприйняття, уваги, логічного мислення, координації рухів, підбору і гармонії кольорів.
- *Виховна*: виховувати повагу до своєї праці, сформувати естетичний смак, терплячість, охайність, старанність.

Матеріали: картоне полотно, нитки, ножиці, трафарет, клей, пензлик для клею, бамбукова паличка, фартух.

Обладнання:

Для вчителя: зразки візерунків, слайд-презентація, магнітна дошка з магнітами, баночка для клею, ганчірки, фартухи.

Для учня: картон, пензлик, ножиці, нитки.

План уроку:

Організаційний момент	2 хв.
Повідомлення теми та мети уроку	2 хв.
Актуалізація опорних знань	4 хв.
Пояснення нового матеріалу	7 хв.
Фізкультхвилинка	2 хв.
Практична діяльність учнів	25 хв.
Підсумок уроку	3 хв.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання вчителя із учнями. Перевірка готовності учнів до уроку.

II. Повідомлення теми й мети

- Доброго дня, діти! Сідайте зручніше та налаштовуйтеся на роботу. Тема нашого уроку: «Ниткографія». Протягом заняття, ми з Вами виготовимо чудові роботи та зробимо невелику виставку.

- Як Ви гадаєте, чому цей вид отримав назву «ниткографія?» (від слова нитки та графіка)
- Правильно
- В даній техніці беруть шаблон та наносять на нього нитки закріплюючи клеєм. Таким чином майстри створюють унікальні, вишукані роботи, існуючі в одному екземплярі. У кожного з вас виріб матиме свій неповторний візерунок.

III. Актуалізація опорних знань, умінь

- Пригадайте, як можна створювати картини?
- Які характеристики ниток?

IV. Пояснення нового матеріалу

В наш час ниткографією набуває великої популярності, вона дуже економічна. Вперше ця техніка застосовувалася у Мексиці. Досвідчені майстри та дизайнери створюють із вовняної нитки цілі картини, кожна зі своїм сюжетом. За допомогою ниток можна не лише в'язати та вишивати, а ще малювати. Ви можете за допомогою невеликого шматочка ниток, що залишилися, наприклад, після в'язання іграшок створити справжній мистецький шедевр.

Такий вид рукоділля має свої невеличкі секрети та хитрощі, які нам допоможуть створити свій перший шедевр. Розпочнемо з невеликих простих малюнків, які не складно створити мають мало спіралей та візерунків. Коли ви навчитеся формувати витки та спіралі належним чином згинати робочі нитки, можна переходити до сюжетних зображень.

Для роботи нам потрібно густий клей, якщо обрати рідкий клей, він вбереться в основу та погано триматиметься на поверхні. Нитки потрібно випрямити, щоб рівно розташовувалися на картоні. Якщо обрати основний матеріал щільнішим, картинка буде об'ємною. З'єднувати один до одного можна за допомогою бамбукової палички або зубочистки.

При нанесенні ниток на поверхню потрібно притискати за допомогою хустки, щоб ті закріпилися на поверхні. Якщо неправильно розмістили нитку, її можна від'єднати від поверхні, поки вона не застигла і не скріпилася з

поверхнею. Щоб закруглити візерунок по спіралі треба трішки натягнути нитку та за допомогою бамбукової палички розрівняти на поверхні. Дотримуйтесь простих рекомендацій, і у вас вийдуть круті принти, без зусиль та втрати часу.

V. Фізкультхвилинка

Перегляд відео Cucumber.

VI. Практична діяльність учнів

Для роботи нам знадобляться такі матеріали та інструменти:

Цупкий картон 20х30 см, клей, ножиці, шаблон, нитки, бамбукова паличка, серветка з тканини та пензлик. (рис.3.1)

Рис. 3.1. Матеріали та інструменти

Розмістити шаблон на робочій поверхні. За допомогою пензлика нанести клей на поверхню, зробити контур за допомогою ниток. Краще обрати бавовняні нитки, вони краще кріпляться, потім заповнити середину візерунка, так щоб не було білих прогалин. Після того, як шаблон заповниться, його потрібно прогладити праскою через тонку марлю або тканину. Робота готова, її можна оформити у рамку або подарувати в якості подарунка.

Рис. 3.2 Етапи виготовлення роботи.

VI. Підсумок уроку

Аналіз та оцінка учнівських робіт. Прибирання робочих місць.

План-конспект уроку з трудового навчання для 5 класу (інклюзія) на тему: «ткацькі переплетення, властивості тканин й піткання, дефекти тканин»

Мета уроку:

навчальна: вивчити властивості ниток та основи піткання, надати короткі відомості про види дефектів тканин, правильно обирати тканину для пошиття одягу, навчити визначати вид переплетення по лицьовій і виворітній стороні тканини і виконувати їх.

розвивальна: розвиток сенсорних і моторних навиків, вдосконалити навички підбору різних видів тканин для виготовлення одягу; вміння порівнювати види тканин, аналізувати та підводити підсумки своєї роботи, сприяти розвитку мови учнів, формування та розвиток самостійності, узагальнювати знання,;

виховна: зацікавити учнів до вивчення предмету трудове навчання, формування уміння працювати в колективі, виховати працелюбність до початої справи, охайно виконувати практичні роботи, виховувати почуття відповідальності, раціонально розподіляти функції між його членами з урахуванням творчих і інших здібностей кожного учня, справедливо оцінювати його результат виконання завдання.

Тип уроку: комбінований.

Методи навчання: вербально-словесний, пояснювально-ілюстративний, візуальний, наочний, інтерактивні («продовж речення», Гра «Learning.apps»), міні-дослідження, репродуктивні.

Обладнання: різні види «Ткацьких переплетень», таблиці ткацьких переплетень «Текстильні волокна», таблиці «Види тканини», схеми ткацьких переплетень, зразки тканини (із різним видом ткацького переплетення).

Інструменти і матеріали: зразки тканини, ручка, олівець, лінійка, лупа голки, вовняні нитки 2 кольори, ножиці, клей ПВА, шаблони, кольоровий картон 10X10, презентація.

Основні поняття: можливості визначення нитки: на звуки, на розтяг, виглядом ниток пругом, полотняне переплетення.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Вітання, підняття настрою учнів на роботу. Картки настроїв. Сьогодні ми працюватимемо в групах тому нам треба розділитися на команди.

II. Актуалізація опорних знань та вмінь учнів.

Повідомлення теми та мети уроку.

Як ви гадаєте навіщо нам треба це знати? (Відповіді написати на аркушах та прикріпити на дошку, від кожної групи по одній відповіді.) Давайте пограємо та згадаємо, що ми вже знаємо з курсу 5 класу та попереднього уроку про походження натуральних волокон, ткацтво.

Дидактична гра " Ромашка" до дошки попрошу вийти по одній дівчинці з кожної групи І взяти з ромашки по 2 пелюстки, вголос назвати номери питань і підготувати відповіді в групах. Питання до класу:

1. Назвіть види текстильних волокон.
2. Який виріб ви хотіли б створити?
3. Які об'єкти технологічної діяльності ви виготовляли на попередніх уроках?
4. Які конструкційні матеріали ви знаєте?

5. Перерахувати тварин, з шерсті яких отримують волокно.
6. Країна походження шовку? Яка мета первинної обробки шовку?

Гра «Продовж речення»

Речі, якими ми користуємося повсякденно, наприклад, постільна білизна одяг, шкарпетки, нижня білизна тощо, виконані з... (Учитель підводить дітей до висновку, що тканини мають різні властивості.)

В створенні нових оригінальних та повсякденних речей людям допомагають... (Учитель підводить дітей до висновку, що це знання.)

III. Вивчення нового матеріалу.

Розповідь учителя

Нині на прилавках магазинів з'явилася безліч нових і красивих тканин. Для того, щоб вибрати необхідну нам тканину треба знати не лише властивості волокон з яких зроблені ці тканини, але і переплетення в яких вони виконані? Давайте познайомимося з різноманітними ткацькими переплетеннями, і видами простих переплетень і їх ознаками. Види простих переплетень : 1. Полотняне 2. Саржеве 3. Сатинове 4. Атласне. З полотняним переплетенням ми познайомилися минулого року. Сьогодні познайомимося з іншими переплетеннями.

Тканина — це текстильний виріб, виготовлений з переплетенням ниток у процесі ткання на ткацькому верстаті.

Рапорт - це частина малюнка, що повторюється, на тканині, вишивці, шпалерах. Рапорт визначають числом ниток, що входять в нього. Розрізняють рапорт по основі - R_o і рапорт по качку - R_y Зрушенням називають - число, що показує, на скільки ниток видалено перекриття подальшої нитки від попередньої.

Робота з картками в групах

Картки в додатки

Саржеве переплетення.

Якщо придивитися до тканини з саржевим переплетенням можна побачити смуги, які розташовані по діагоналі, що йдуть від низу до верху і зліва направо. На лицьовій стороні тканини косі лінії більше опуклі. Застосовують при виробленні суконь, костюмних і підкладкових тканин. При розкроїв таких

тканин необхідно стежити за тим, щоб не було перекосу тканини при настилі.

Ознаки утворення ткацького саржевого переплетення:

1. Мінімальне число переплетень в рапорте - три.
2. Ткацький малюнок зрушується на одну нитку при кожному наступному прокладенні уточної нитки.

Сатинове і атласне переплетення.

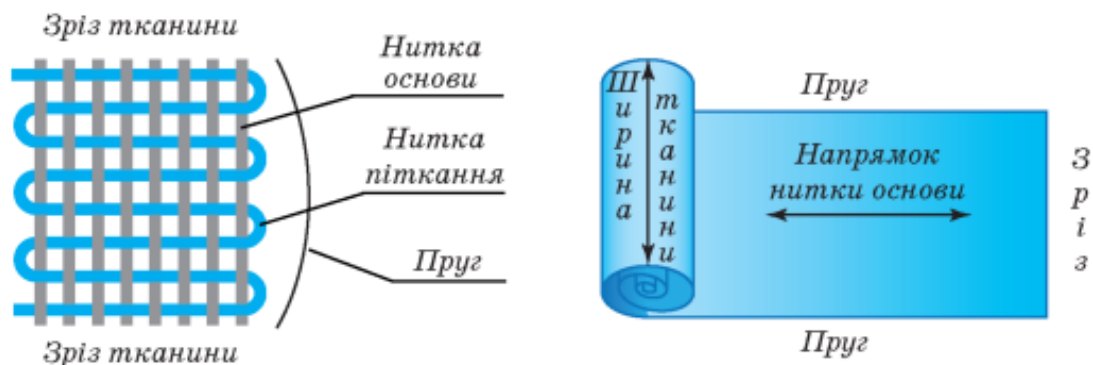
Лицьова сторона у таких тканин гладка і блискуча, із-за рідкісного переплетення ниток основи і качка різко відрізняється від виворітної. Якщо лицьова сторона тканини вироблена з ниток качка, тканину називають сатином, а переплетення - сатиновим. Якщо лицьова сторона тканини вироблена з ниток основи, тканину називають атласом, а переплетення - атласним. Атласним переплетенням.

Висновок

Зараз я покажу зразки тканин, а вам треба буде визначити в якому переплетенні вона була виконана. Групова робота із зразками тканин різних переплетень і ГИК. По закінченню роботи учні роблять висновок від групи.

Розповідь учителя

Під час пошиття виробу необхідно визначити напрямок нитки основи, оскільки це враховується під час розкладання викрійок на тканині та розкрюювання виробу.

Будова тканини

IV. Лабораторно-практична робота. Визначення ниток основи й піткання в тканині.

Виконання ткацьких переплетень по картах (сатинове переплетення, саржеве переплетення, атласне переплетення) інструкцій. Ввідний інструктаж вчителя : перевірка готовності до початку роботи учнів. Робота в групах. Сьогодні пропоную вам виготовити зразки ткацьких переплетень з кольорового паперу. Для кожної групи переплетення будуть різні. Розподілити переплетення за допомогою жеребкування.

Пристаємо до роботи. Поточний інструктаж учитель проводить по ходу виконання роботи. Консультує, дає рекомендації, надає допомогу.

Контроль дотримання правил техніки безпеки, перевірка правильності використання учнями навчальної документації, контроль за раціональним використанням навчального часу учнями. Оцінки за виконану роботу заносяться в карту групи - оцінки дітей.

Що у нас вийшло? - ткацькі переплетення. Вчитель збирає карти групи, підводить підсумок практичної роботи за результатами, та ткацькими переплетеннями, що вийшли.

По закінченню роботи :

- розбір типових помилок учнів;
- розкриття причин допущених помилок. Висновок вчителя. Що ми бачимо? Не у всіх вас вийшли зразки переплетень правильно. Як можна назвати, одним словом ці помилки? Відповідь дітей і виведення (дефекти, дірки, пропуски).

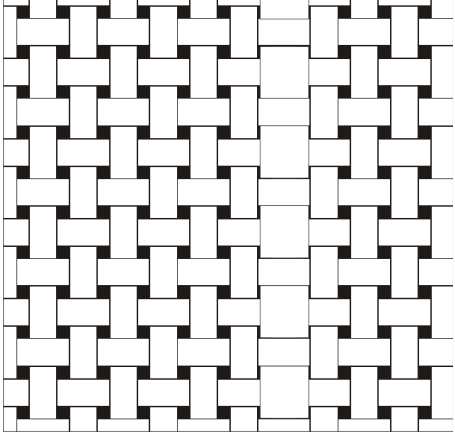
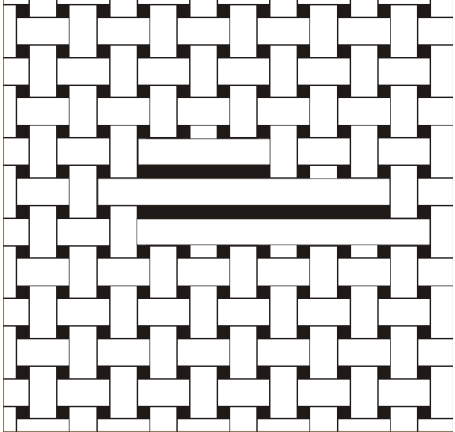

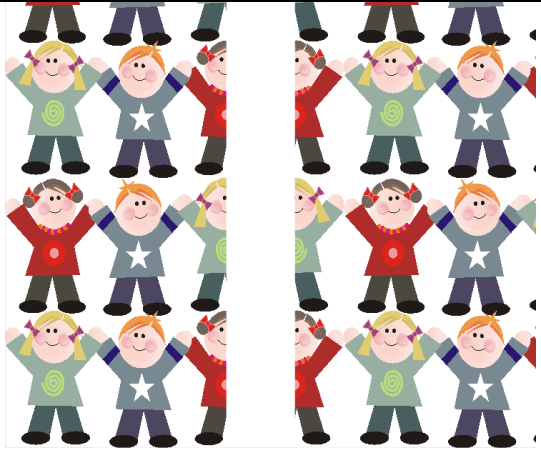
Дефекти тканин. Виклад учителем нового матеріалу. Ви праві ми отримали ткацькі дефекти. Перш ніж розкрити тканину її переглядають по усій довжині та ширині, чи немає на ній ткацьких дефектів, недоліків, ушкоджень. Дефекти - це недоліки та ушкодження тканини. Причини появи дефектів:

- Обрив ниток,
- Розладнання механізмів ткацького верстата.

Ткацькі дефекти псують зовнішній вигляд готового виробу, тому при розкрою необхідно їх виявити, врахувати і обійти. Виявлені дефекти необхідно обвести крейдою або ниткою. До основних ткацьких дефектів відносяться:

1. Потовщення нитки.
2. Порушення цілісності тканини.
3. Непротягнутих в пресі місць
4. Зарубки
5. Перекіс малюнка.

Таблиця дефекти тканин

 <p data-bbox="336 994 644 1032">Потовщення нитки</p>	 <p data-bbox="911 994 1410 1032">Порушення цілісності тканини</p>
 <p data-bbox="277 1525 703 1563">Неодрукований малюнок</p>	 <p data-bbox="1027 1525 1294 1563">Засік на тканині</p>

Визначення ниток основи й піткання в тканині.

Інструменти і матеріали: два зразки однакової бавовняної тканини з пругом і без пруга, збільшувальне скло, лінійка, олівець, товста голка або пінцет.

Послідовність виконання.

- ✓ Узяти кусок тканини з пругом.
- ✓ Розтягти тканину уздовж і поперек пруга. Визначити, у якому напрямку тканина розтягується сильніше.

- ✓ Різко розтягнувши тканину, уздовж і поперек пруга. Визначити, у якому напрямку ниток звук дзвінкий, а в якому - глухий.
- ✓ Висмикнути основи й піткання та порівняти їх за товщиною, скрученістю.
- ✓ Результати роботи оформити у вигляді таблиці.

Найменування ниток тканини	Способи визначення ниток				
	за пругом	за розтяжністю	за звуком	за товщиною	за скрученістю
Нитка основи					
Нитка піткання					
Висновки					

V. Закріплення нових знань та вмінь учнів.

Гра «Learning.apps».

VI. Підсумки уроку.

Об'єктивна оцінка результатів колективної і індивідуальної праці учнів на уроці.

VII. Домашнє завдання.

Підручник «Трудове навчання» (для дівчат) прочитати параграф 5.

3.2 Аналіз результатів дослідження

Для оцінювання ефективності розробленої нами методики організації інклюзивного середовища було розроблено критерії, рівні та їх показники.

критерії	рівні	показники
виконання завдань	високий	правильне та вчасне виконання завдання
	середній	учні виконують завдання з перервами і з підказкою вчителя

	низький	учні виконують завдання з допомогою вчителя або не завершують його
	високий	взаєморозуміння і взаємонавчання
взаємодія учнів на уроці	середній	взаємодія групи в процесі виконання завдань
	низький	непорозуміння у спробі взаємодії
врахування індивідуальних особливостей та можливостей	високий	учні обирають метод виконання завдання та темп
	середній	учні не використовують варіативність вибору, хоч і ознайомлені
	низький	учням не надається можливість обирати метод і темп виконання завдань

Після проведення уроків з трудового навчання, було проведено діагностичну роботу для побудови аналізу. (таблиця 3.4)

Таблиця 3.4

Результати повторної діагностики

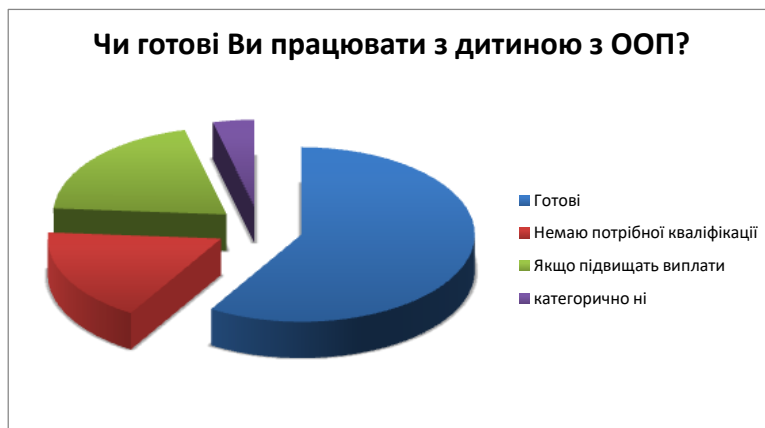
Рівень	Контрольний клас				Експериментальний клас			
	До експерименту		Після експерименту		До експерименту		Після експерименту	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
Високий	2	16,7	3	25	3	20	5	33,3
Середній	4	33,3	5	41,7	5	33,3	7	46,7
Низький	6	50	4	33,3	7	46,7	3	20

Аналізуючи отримані дані, бачимо, що рівень засвоєння знань підвищився, що свідчить про ефективність програми, що впроваджується.

Було визначено, що кращі знання досягається за допомогою візуалізації. Краще засвоюють вивчений матеріал, зосереджуються на поставленій меті, з'являється терпимість та витримка.

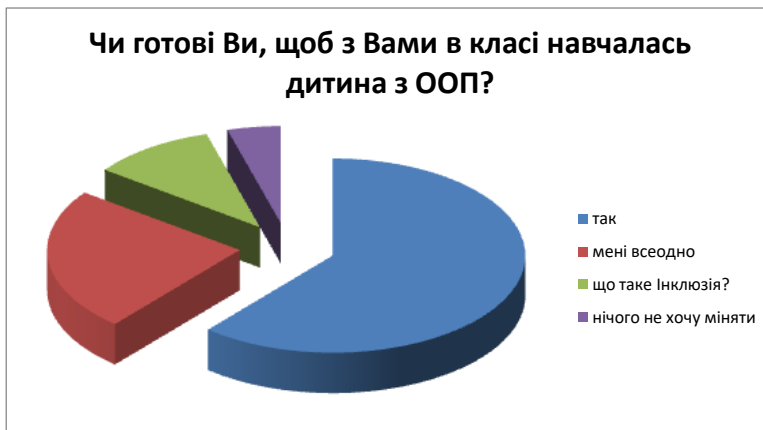
Також нами було проведено соціальне опитування в мережі Facebook, яке складалося з одного питання, для різних категорій: вчитель, учень, батьки.

Соціальне опитування показало, що вчителі готові працювати з інклюзивними учнями, але для цього хочуть більше фінансування з бюджету держави та відповідних умов до проведення занять.

Наступне соціальне опитування було серед учнів, до них було поставлено таке питання: **Чи готові Ви, щоб з Вами в класі навчалась дитина з ООП?**, опитування пройшли 675 учнів, які навчаються в м.Кривий Ріг, це здивувало, яка у нас активна молодь, мобільна і завжди онлайн.

Результати опитування трішки засмутили, деякі учні не розуміють, що таке «Інклюзія», не знають такого поняття, деякі не хочуть, щось змінювати.

І останнє питання було до батьків, які мають дитину з ООП. **Чи готові Ви до того, щоб Ваша дитина навчалася в загальноосвітній школі?**

Відповідь на опитування надали 43 учасники.

Результати опитування батьків мене засмутили, діти в школі більш готові до толерантності ніж самі батьки, не впевнені, це зрозуміло, вони хвилюються за своїх дітей, як їх сприйматиме суспільство. Але гарна статистика в тому, що діти впевнених батьків вже навчаються в закладах загальної середньої освіти.

Висновки до третього розділу

Навчання дітей з ООП засобами інклюзивного навчання утворює розуміння інклюзії як нової філософії освіти, яка позитивно формує сучасні гуманістичні функції, полягає в позитивному відношенні зв'язку до різноманітності учнів та в сприйнятті зв'язку індивідуальних особливостей дитини не як проблеми, а як можливість для збагачення сумісного навчання звичайних дітей та дітей з ООП. Відмінність інклюзивного утворення від інтеграційного полягає, по-перше, в адаптації зв'язку освітньої операцій середовища до індивідуальних особливостей дитини, по-друге, в доступності навчання всіх дітей, незалежно від тяжкості порушення психофізичного розвитку, по-третє, у використанні зв'язку сумісної діяльності.

Реалізація інклюзивного утворення з урахуванням його відмітних особливостей можлива тільки при створенні системи організаційно-педагогічних умов навчання та пов'язана з подоланням наступних протиріч функції в освітній практиці: збільшенням дітей з ОВЗ та відсутністю спеціального середовища, неопрацьованістю етапів поступового підлаштовується до загальноосвітніх установ та дітей з ООП, відсутністю спеціальної підготовки педагогів, батьків та звичайних дітей прийняття дитини з ООП.

Реалізація інклюзивного середовища в закладах освіти забезпечується: а) комплексом організаційних умов: розробкою нормативно-правової бази реалізації інклюзивного навчання, проведенням комплексної діагностики дітей з ООП, поетапним включенням дітей з ООП в навчальне середовище (діагностика, розвиток та корекція); б) комплекс педагогічних умов: створення адаптивного навчального середовища, підвищення кваліфікації вчителів, психолого-педагогічної підтримки батьків.

Реалізація організаційно-педагогічних умов навчання для дітей з ООП дозволяє досягти наступних результатів:

1. Знизити кількість учнів, які не встигають за навчальною програмою протягом року.

2. Знизити кількість учнів, які направляються в спеціалізовані школи інтернати та реабілітаційні центри.
3. Зменшити кількість виявлення дітей з інтелектуальними порушеннями.
4. З затримкою психічного розвитку.
5. Збільшити кількість дітей з ООП, дітей-інвалідів в загальноосвітніх закладах.

Організація сумісної діяльності здорових дітей та дітей з вадами здоров'я дозволяє вчителям не тільки змінити погляд на можливості їх сумісного навчання в загальноосвітніх закладах, а й оволодіти новими професійними навичками. Також відбувається прийняття батьківськими організаціями ідей інклюзивного навчання як нового позитивного ресурса, як для здорових так і для дітей з ООП.

ВИСНОВКИ

Підсумком впровадження методичних рекомендацій в освітній простір було досягнуто наступних результатів: розроблено та впроваджено у практику нормативно-правове забезпечення реалізації інклюзивної освіти, розроблено та апробовано комплексну діагностику порушень психофізичного розвитку дітей шкільного віку, обґрунтовано та експериментально перевірено етапи, зміст, форми, методи цілісного психолого-медико-педагогічного процесу у роботі з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я, спрямовані на їхнє навчання засобами інклюзивної освіти.

Проте, за всієї важливості ідеї інклюзивної освіти треба розуміти, що в існуючих умовах воно навряд чи стане доступним для всіх дітей з порушеннями: перш за все, воно навряд чи торкнеться дітей з мультипорушеннями у тяжкій формі та дітей з тяжкими ментальними порушеннями. Категорія дітей з сенсорними порушеннями у тяжкій формі є перспективною групою і вони здатні та повинні отримувати освіта нарівні зі здоровими однолітками за наявності необхідних засобів реабілітації.

Виходячи з наведених матеріалів, можна зробити такі висновки, надалі і рекомендації для вчителів які працюють в інклюзивному середовищі:

1. Завдання має бути сформульовано як в усному, так і письмово.
2. Завдання має бути коротким, конкретним, одним дієсловом.
3. При формулюванні завдань покажіть кінцевий продукт.
4. Формулювати завдання, стоячи близько з дитиною.
5. Давайте можливість дитині закінчити почату справу.
6. Намагайтеся підкреслювати завжди лише хорошу поведінку дитини, а не погане.
7. Не звертайте уваги на не дуже серйозні порушення.
8. Будьте готові до того, що поведінка дитини може бути пов'язана з вживанням медикаментів.
9. Використовуйте проміжну оцінку, щоб відбити прогрес.

10. Дозволяйте дитині переписувати роботу, щоб отримати кращу відмітку (надалі враховувати відмітку за перероблену роботу).

Використовуючи гнучкий підхід, досліджується корекційна робота учнів з ООП на уроках трудового навчання. Зараз нейропсихологічні методи дедалі більше впроваджуються у діагностичну та корекційну роботу з дітьми з ООП. Існує цілий спектр методів, що активно застосовуються як при індивідуальній корекції, так і при груповій роботі, розглядаються такі методи:

- створення психолого-педагогічного інструментарію для розробки інклюзивних навчальних програм і планів, наявні психологічні особливості навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я.

- наявність навчальної та ігрової зони в кабінеті де буде навчатися дитина з ООП.

- наукове обґрунтування методологічних передумов та категоріального апарату дослідження проблем інклюзивного навчання дітей з ООП в умовах освітніх установ початкової та середньої професійної освіти;

- введення правил поведінки, з якими ознайомлені діти, батьки, вчителі.

- врахування специфіки віку та індивідуальні особливості дітей, створення щадного режиму навантаження.

- вчитель повинен ставити перед собою завдання соціалізації дітей.

- особлива увага має приділятися підбору наочного та навчального матеріалу. Дуже важлива орієнтація наочних матеріалів особистий досвід та інтереси дітей.

- розробка моделі психолого-педагогічного супроводу учнів з ООП при інклюзивному навчанні;

- необхідно враховувати індивідуальні особливості дітей, низький рівень мотивації, емоційну нестабільність. Тому система оцінки повинна підкреслювати будь-які, нехай найнезначніші успіхи кожної дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наук. праць. - № 6(8). - К.: Університет «Україна», 2009. - С. 17
2. Бондар Т.І. Теоретичні засади реалізації концепції інклюзивної освіти Бондар Тамара Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, докторант Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси, Україна
3. Величко Д. В. Соціальна інклюзія в освіті / Д. В. Величко, С. В. Голумбевська // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. - 2015. - Вип. 130. - С. 292-295.
4. Даниєлс Елен Р. і Стаффорд Кей. Залучення дітей з особливими потребами до системи загальноосвітніх класів. — Л. : Тов. «Надія», 2002. — С. 23 .
5. Діти з особливими потребами в школі: психолого-педагогічний супровід /Ольга Романова [та ін.] – К. : Шк.світ, 2011. – 128с. – (б-ка «Шк.світу»).– ISBN 978-966-451-000-1.
6. Дитина із сенсорними порушеннями: розвиток, навчання, виховання: Зб.наук.праць. Вип.5. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 172с. – ISBN 978- 966-189-318-3.
7. Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: Наук.-метод. збірник: Вип. 7 / За ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. – К. : Науковий світ, 2006 – 300с. ISBN 966-675-442-8
8. Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: Наук.-метод. збірник у двох томах: Вип. 8 / За ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. – К.: Науковий світ, 2006. – Т.1. – 323с. – ISBN 966-8157-10-9. Т.2. – 288с. – ISBN 966-8157-10-9.
9. Дробот Л. С. Соціально-побутове орієнтування для вчителів та учнів допоміжної школи : Посібник для вчителів / Л. С. Дробот, Н. І. Видрич. – К. : ІСДО, 1995. – 152 с.
10. Дрозденко В. М. Інклюзія – стратегічний напрямок організації

сучасної освіти та готовність вчителя технологій до її забезпечення / В. М. Дрозденко, М. І. Ковбаса. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки. - 2018. - Вип. 151(1). - С. 180-183.

URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2018_151\(1\)__41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2018_151(1)__41)

11. З досвіду роботи спецшкіл. Підвищення якості навчання в спеціальних школах. – К. : Рад.школа, 1965. – 136с.

12. Закон України «Про вищу освіту». Закон від 01.07.2014 №1556–VII
URL: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>. (дата звернення 26.10.2021)

13. Закон України «Про освіту» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 08.10.2021)

14. Збірник наукових праць соціальне партнерство в інклюзивній освіті: сучасні реалії за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (25 квітня 2019 р.). – Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2019. – 156 с.

15. Збірник основних керівних матеріалів про спеціальні школи-інтернати для дітей з дефектами розумового і фізичного розвитку / Уклад. Т.А.Гроза, М.Ф.Репа. – К.: Рад.школа, 1984. – 216с. 34.Ілляшенко, Т.Д. Діти із затримкою психічного розвитку та їх навчання / Т.Д. Ілляшенко, Н.А. Бастун, Т.В. Сак. – К.: ІЗМН, 1997. – 128с.

16. Ілляшенко Т. Інтеграція дітей з особливими освітніми потребами / Тамара Ілляшенко / Директор школи. – 2009. – верес.(№ 34). – С. 20-24

17. Інклюзивне навчання: партнерські стосунки з родинами / Алла Колупаєва, Наталія Софій, Юлія Найда / Директор школи. – 2010. – берез (№ 10). – С. 20-25.

18. Інклюзивна освіта в теорії і практиці діяльності школи / Алла Колупаєва, Наталія Софій, Юлія Найда, Лідія Даниленко / Директор школи. – 2011. – лют (№ 7). – С. 17-22.

19. Інклюзивна освіта. Посібник для батьків. Досвід Канади: посібник – К.: Паливода, А. В., 2012. – 120с. – ISBN 978-966-437-328-6.

20. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб.; пер. з англ. – К.: – СПД-ФО Парашин І.С. 2010. – 296 с.
21. Іноземцева С.В. Використання педагогічних ідей В.О. Сухомлинського в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpkhnpu/TtMNiV/2008_21/11.html.
22. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене: наук.-метод.посіб. / А. А. Колупаєва. – К. : 2008. – 126 с.
23. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, 2006. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 (дата звернення 26.10.2021)
24. Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти, 1960. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_174 (дата звернення 26.10.2021)
25. Конвенція про права дитини, 1989. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення 26.10.2021)
26. Концепція розвитку інклюзивної освіти // Дефектолог. – 2010. – берез. (№ 3). – С. 3-5.; Соціальний педагог. – 2010. – квіт.(№ 4). – С. 3-6.; Практика управління закладом освіти. – 2010. – № 10. – С. 28-32.; Інформаційний збірник МОНУ. – 2010. – № 34-36. – С. 43.
27. Кот М. Спеціальний корекційний заклад освіти – шлях до розвитку дитини з особливими потребами / Микола Кот // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2012. – № 4. – С. 42-45.
28. Криворізька міська рада та виконавчий комітет. Відкритий бюджет міста Кривого рогу. URL: <https://openbudget.krmisto.gov.ua/>
29. Крикун А. Психолого-педагогічні умови реалізації компетентнісного підходу в сучасній інклюзивній освіті / Анастасія Крикун // Рідна школа. – 2013. – № 11. – С. 77-80.
30. Кучер С.Л. Формування дизайнерської компетентності студентів у процесі проектування при вивченні композиції одягу / С.Л. Кучер // Проектна діяльність у технологічній освіті: [монографія] / Пікельна В.С., Савченко Л.О.,

Кулінка Ю.С., Літковець О.Д. [та ін.] – Кривий Ріг: СПД Залозний, 2012. – 320 с. – С. 291 – 304.

31. Крючкова С.С. Методика організації інклюзивного освітнього середовища. //Матеріали конференцій Молодіжної наукової ліги. II міжнародна студентська наукова конференція «Пріоритетні напрямки та вектори розвитку світової науки» том 3(4) / 19.11.2021. м. Дрогобич, Україна.- С. 95-98

<https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/liga/issue/view/inter-19.11.2021/654>

32. Лежніна Л. Стандарти та моніторинг освіти. - 2019. - №2. - С.21- 25.

33. Лісовська А. Соціальна інтеграція дітей з особливими освітніми потребами / Алевтина Лісовицька, Ірина Пивоварова // Школа. – 2012. – № 7. – С. 30-33.

34. Луценко І. Правові аспекти запровадження інклюзивної освіти в Україна / І.Луценко // Початкова школа. – 2017. – № 3. – С. 53-56.

35. Малишевська І. А. Педагогічні технології інклюзивної освіти : Навч.-метод. посібник. Умань : «ВПЦ» Візаві, 2016. 112 с.

36. Маматказін І. Інклюзивне навчання: система корекційно-розвивальної допомоги учням / Ігор Маматказін, Надія Манченко // Дефектолог. – 2017. – трав.(№ 5). – С. 4-7.

37. Маржановська Т. Застосування методів сенсорної стимуляції у структурі комплексної реабілітації дітей з особливими потребами / Тетяна Маржановська, Ольга Склянська // Психолог. – 2012. – жовт.(№ 19). – С. 48

38. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, 1966. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення 25.10.2021)

39. Міністерство освіти і науки України. Освітні програми. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html> (дата звернення 28.10.2021)

40. Методичні рекомендації для вчителів загальноосвітніх та спеціальних закладів щодо процедури переходу до інклюзивного навчання дітей з особливими потребами // Завуч. – 2009. – лип.(№ 19). – С. 13-20.

41. Методичні рекомендації щодо організації навчання та виховання

дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладах у 2015–2016 навчальному році. URL: <http://mirrvopsi.at.ua/Metodrecomend/inkluz.doc>.

42. Навчання дітей з важкими розумовими вадами: Посібник для вчителів / пер. з польськ. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2001 – 156с. – ISBN 966-7893- 04-9.

43. Пацай Т. Алгоритм роботи щодо організації та впровадження інклюзивного навчання у навчальному закладі / Т.В.Пацай // Логопед. – 2017. – лип.(№ 7). – С. 2-6.

44. Переліки 2021/2022 навчальний рік. *Вісник Інституту модернізації освіти*. Державна наукова установа. URL: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>

45. Положення щодо методичних рекомендацій до оновленого Базового компонента дошкільної освіти. URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/605/0be/86b/6050be86b4f68482865820.pdf> (дата звернення 04.11.2021).

46. Полударова А.Л. Тиждень інклюзивної освіти / А.Л.Полударова, В.В.Щорс // Шкільному психологу усе для роботи. – 2011. – № 12. – С. 2-32.

47. Полударова А.Л. Тиждень інклюзивної освіти / А.Л. Полударова, В.В. Щорс // Шкільному психологу усе для роботи. – 2011. – № 12. – С. 2-32.

48. Полударова А.Л. Тиждень інклюзивної освіти / А.Л. Полударова, В.В. Щорс // Шкільному психологу усе для роботи. – 2011. – № 12. – С. 2-32.

49. Постанова від 21 липня 2021 р. №765, Київ, Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/765-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення 16.10.2021)

50. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 року № 545 «Про затвердження положення про інклюзивно–ресурсний центр». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545–2017–п> (дата звернення 28.10.2021)

51. Постанова Кабінету Міністрів України від 14.02.2017 № 88 «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету

місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/88-2017-p> (дата звернення 11.10.2021)

52. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 88 «Деякі питання використання Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами у 2018 році». URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/deyaki-pitannya-vikoristannya-subvenciyi-z-derzhavnogo-byudzhetu-miscevim-byudzheta-na-nadannya-derzhavnoyi-pidtrimki-osobam-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-u-2018-roci> (дата звернення 11.10.2021)

53. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 січня 2018 р., № 22 «Про підвищення оплати праці педагогічних працівників. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-pidvishennya-oplati-praci-pedagogichnih-racivnikiv> (дата звернення 11.10.2021)

54. Постанова Кабінету Міністрів України від 14.02.2017 № 88 «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами». URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP170863.html (дата звернення 11.10.2021)

55. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 р. № 872 «Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах», із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 588 від 09.08.2017 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-p> (дата звернення 11.10.2021)

56. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2017 р., № 588 «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-2017-p> (дата звернення 11.10.2021)

57. Постанова Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : постанова Кабінету міністрів України від 23 листопада 2011 р. №1341 URL:

<http://www.mim.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/HPK.pdf>.

58. Постанова Про затвердження та введення в дію Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти: наказ МОН України №600 від 01.06.2016 р. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/5555>. (дата звернення 11.10.2021)

59. Публікація Павлов К.Ю. У Кривому Розі буде відкритий сучасний інклюзивно-реабілітаційний центр, що допоможе особливим криворіжцям знайти своє місце у соціумі та реалізувати себе у дорослому житті. URL: https://kr.gov.ua/ua/news/pg/260221166059744_n/

60. Розпорядження Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> (дата звернення 11.10.2021)

61. Сак Т. Інструментарій оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими потребами в інклюзивному класі / Тамара Сак // Дефектологія. – 2011. – № 3. – С. 6-9.

62. Сак Т. Технологія портфоліо в інклюзивному класі / Тамара Сак // Дефектологія. – 2009 – № 4. – С. 7-9.

63. Саламанська декларація та рамки дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами. Всесвітня конференція щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами: доступ і якість. Саламанка, Іспанія, 7-10 червня 1994 р. Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури Міністерство освіти і науки Іспанії : ЮНЕСКО, 1994 ED-94/WS/1 8. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text

64. Спірна М.В. Інноваційні підходи до організації навчання дітей із особливими потребами. З досвіду діяльності ПМПК / М.В.Спірна // Логопед. – 2014. – № 3. – С. 19-27.

65. Таранченко О. Тенденції сучасної освіти: роль педагога у створенні ефективної інклюзивної школи / Оксана Таранченко // Дефектологія. – 2011. – № 1. – С. 18-23

66. Урядовий портал. Методичні рекомендації щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами – лист МОН. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/metodichni-rekomendaciyi-shchodo-organizaciyi-navchannya-osib-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-list-mon>

67. Шинкаренко В. Дітям з особливими потребами – рівний доступ до якісної освіти /Віра Шинкаренко// Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2009. –№ 10. – С. 4-8.

68. Школа для кожного: посібник /Упорядник: Байда Л.Ю. – К., 2015.- 60 с.

69. Ярмошук І. Інклюзивне навчання в системі освіти / Ігор Ярмошук // Шлях освіти. – 2009. – № 2. – С. 24-28.

ДОДАТКИ

Додаток А

Індивідуальна навчальна програма

Мета спостереження: _____

Короткострокові завдання	Методи оцінювання	Дата і прогрес
	Зразки робіт	
	Спостереження	
	Контрольні листки	
	Тестові завдання	
	Стандартні тести	

Умовні позначення:*О*– учень оволодів умінням, досяг поставленої мети;*СП*–спостерігається суттєвий прогрес;*НП*–спостерігається незначний прогрес;*ПН*–прогресу в досягненні конкретної мети немає.

Розділи портфоліо*(приклад)****Титульний лист***

Містить основну інформацію (прізвище, ім'я, по-батькові дитини; навчальний заклад, клас), контактну інформацію.

Розділ: «Досягнення учня у навчанні»

Контрольні та самостійні роботи (відповідно до навчальної програми), завдання, спрямовані на усунення помилок допущених у роботах; зразки робіт з числа тих, що виконуються щоденно та домашніх робіт, підсумкові атестаційні відомості (за семестр, навчальний рік).

Розділ: «Соціальна компетентність учня»

Містить записи асистента вчителя про особливості співпраці учня з однокласниками на уроці, у позаурочний час; особливості спілкування з однолітками, дорослими, коло друзів. При цьому важливо відмічати чинники, які призводять до труднощів соціалізації (особливості поведінки, комунікативної діяльності), а також позитивні сторони, які слугують підґрунтям для поліпшення соціальних контактів дитини.

Розділ: «Суспільна робота учня»

Доручення, які дитина виконує в класі, у школі; участь у суспільнокорисній праці, подяки за виконане тощо.

Розділ: «Творчі роботи учня»

У цьому розділі вміщуються творчі роботи учня. Якщо виконана об'ємна робота (виріб), треба помістити її фотографію. Якщо дитина брала участь у виставці або конкурсі, необхідно вказати інформацію про цей захід: назва, коли, де і ким проводився.

Розділ: «Відгуки і побажання»

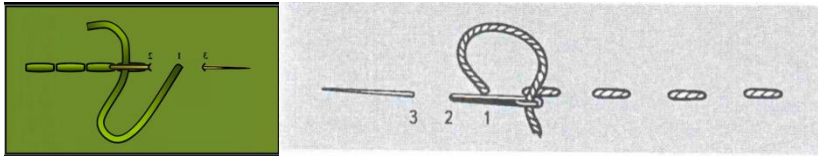
Вміщуються висновки та побажання за результатами навчального року.

Тестові завдання з предмету трудове навчання, що визначають рівень навчальних досягнень учнів

1. На якій картинці зображена плоска іграшка?

2. Знайди зображення шва "Уперед голкою"

3. Тканину отримують шляхом переплетення

- a) Двох ниточок
- b) Трьох ниточок
- c) Чотирьох ниточок

4. Нитка піткання йде:

- a) Вздовж тканини
- b) Поперек тканини

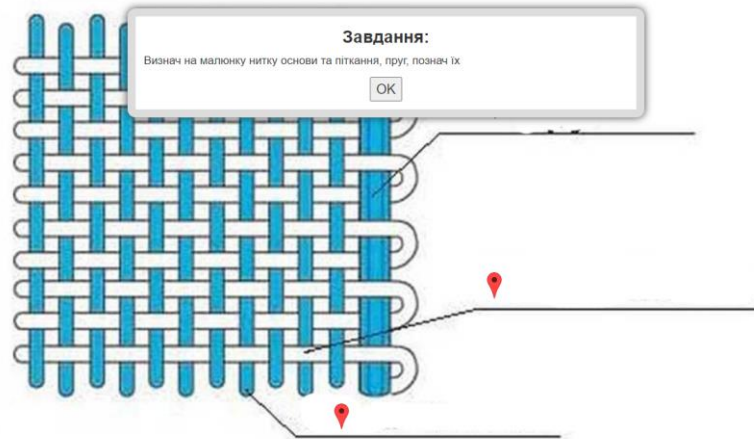
5. Установи правильну послідовність розкрою деталей виробу

- a) Розкрій, обкрейдовування, розкладання викрійок, настилення тканини, підготовка тканини
- b) Настилення тканини, обкрейдовування, розкрій
- c) Підготовка тканини, настилення тканини, розкладання, викрійок, обкрейдовування, розкрій.

6. Ниткографія, або ізонитка - це техніка:

- a) Вишивання
- b) Переплетення ниток
- c) В'язання гачком
- d) Малювання нитками

Тестові завдання з предмету трудове навчання, що визначають рівень навчальних досягнень учнів за допомогою learning.apps

LearningApps.org

Налаштування профілю: Світлана Крючкова

тканини тест Перегляд вправ Створення вправи Створити колекцію Мої матеріали

Будова тканини

2021-02-01 (2021-01-21)

Питання 2 (вертикально):

Під час розтягування нитки основи видають різкий звук, а нитки піткання -

Відповідь:

9

3

7

6

8

5

2

The image shows a crossword puzzle overlaid on a background of a grey fabric. A question box is open, asking for the answer to a vertical question. The question is: 'Питання 2 (вертикально): Під час розтягування нитки основи видають різкий звук, а нитки піткання -'. Below the question is a text input field with the word 'Відповідь:' and a grid of empty boxes for the answer. The grid has 9 empty boxes. The number '9' is written to the left of the grid. The crossword puzzle grid is partially filled with numbers: 3, 7, 6, 8, 5, and 2. A blue brush is visible at the bottom of the fabric background.

Фрагмент розробленого робочого зошита для уроку з трудового навчання

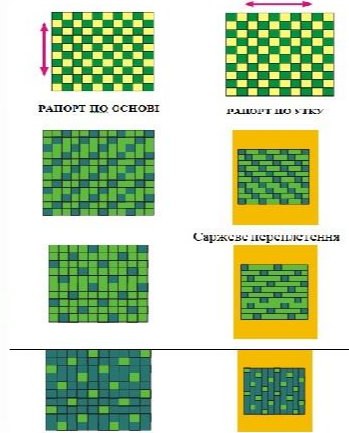
«ТКАЦЬКІ ПЕРЕПЛЕТЕННЯ, ВЛАСТИВОСТІ ТКАНИН Й ПІТКАННЯ, ДЕФЕКТИ ТКАНИН»

Вправа 1 «Продовж речення»

Речі, якими ми користуємося повсякденно, наприклад, постільна білизна, одяг, шкарпетки, нижня білизна тощо, виконані з... _____ В створенні нових оригінальних та повсякденних речей людям допомагають... _____

Вправа 2 Підкресли правильні відповіді "Види простих переплетень"

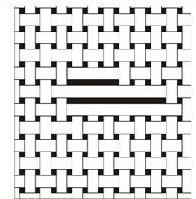
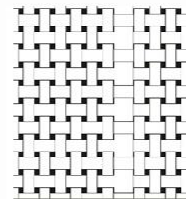
1. Полотняне 2. Дерев'яне 3. Саржеве 4. Сатинове 5. Атласне.

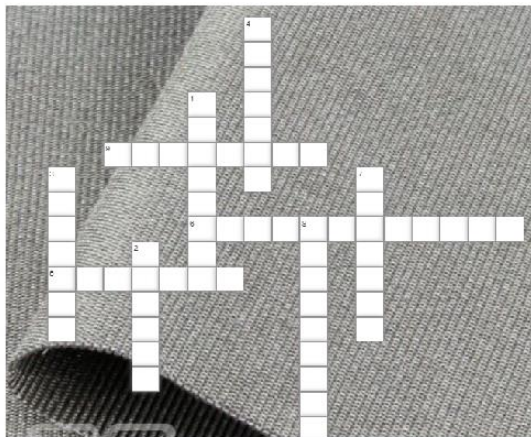
Вправа 3 Розглянь зображення та підпиши "Види переплетень"

Вправа 4 Розглянь зображення. "Визнач, що за дефект на тканині"

Вправа 5 Познач цифрою 1 - нитку піткання, цифрою 2 ширину тканини

Ти впорасися, я в тебе вірю!!!

Розгадай кросворд

1. Нитки основи розташовані вздовж пруга, а нитки піткання
2. Під час розтягування нитки основи видають різкий звук, а нитки піткання
3. Лицьовий бік в атласу і сатину блискучий, а виворітний
4. Нитки основи тонші і , ніж нитки піткання
5. На лицьовому боці в гладкофарбованих тканинах відсутні
6. Нитки основи майже не тягнуться, а нитки піткання
7. Нитки основи - прямі, нитки піткання -
8. На лицьовому боці тканини малюнок...
9. У ворсовихх тканин на лицьовому боці ворс довший, а на виворітному - ...

Питання для вчителів

Чи готові Ви працювати з інклюзивною дитиною?

Питання для учнів

Чи готові Ви, щоб з Вами в класі навчалась інклюзивна дитина?

Питання для батьків дітей з ООП

Чи готові Ви до того, щоб Ваша дитина навчалася в загальноосвітній школі?

Зразок карток

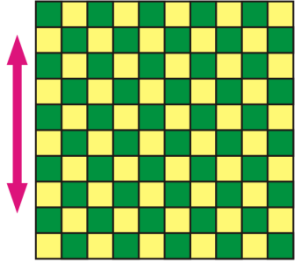
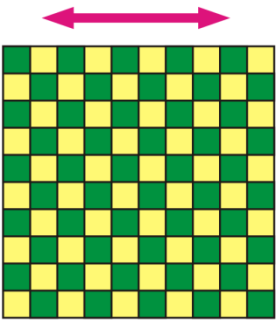
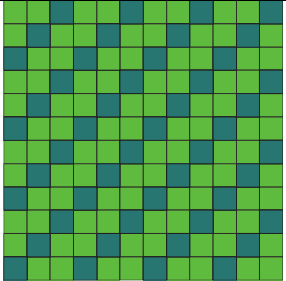
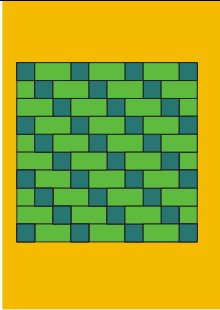
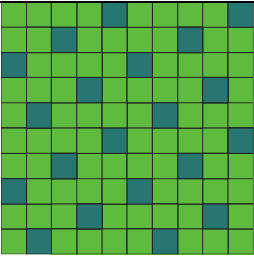
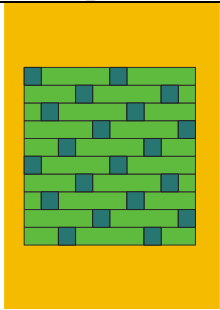
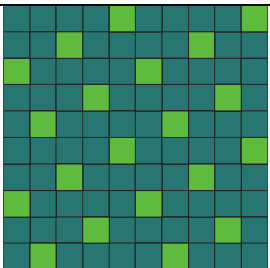
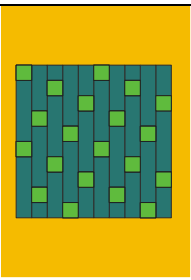
Картка 1

Схематичне зображення процесу виготовлення тканини

Картка 2

Давайте розглянемо види переплетень

 <p>РАПОРТ ПО ОСНОВІ</p>	 <p>РАПОРТ ПО УТКУ</p>
 <p>Саржеве переплетення</p>	 <p>Саржеве переплетення</p>
 <p>Сатинове переплетення</p>	 <p>Сатинове переплетення</p>
 <p>Атласне переплетення</p>	 <p>Атласне переплетення</p>

Картка 3

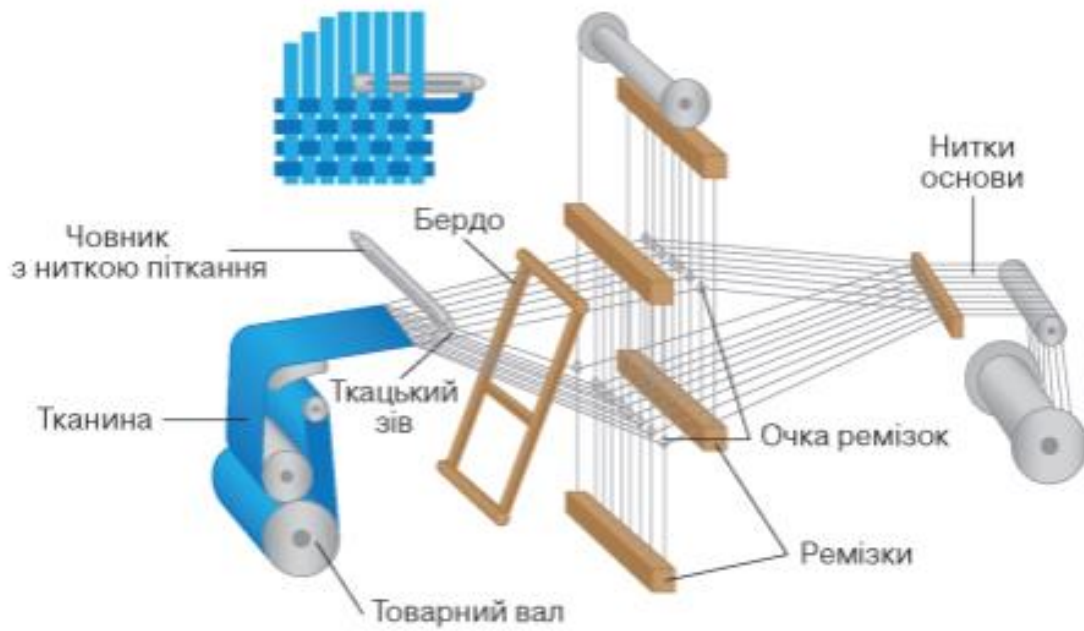

Схема ткацького верстата

Картка 4

